

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

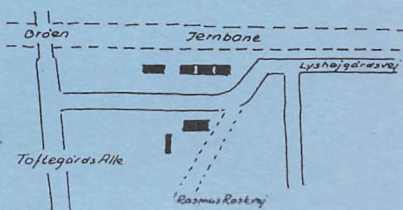
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nyt fra
**VALBY LOKALHISTORISKE
SELSKAB & ARKIV**

Lyshøjgårdsvej

1925. Nedrivningen af de gamle huse
ud til banegraven - på den del af vejen,
der ligger mellem bilbroen ved
Toftegårds Alle og Hønsebroen.

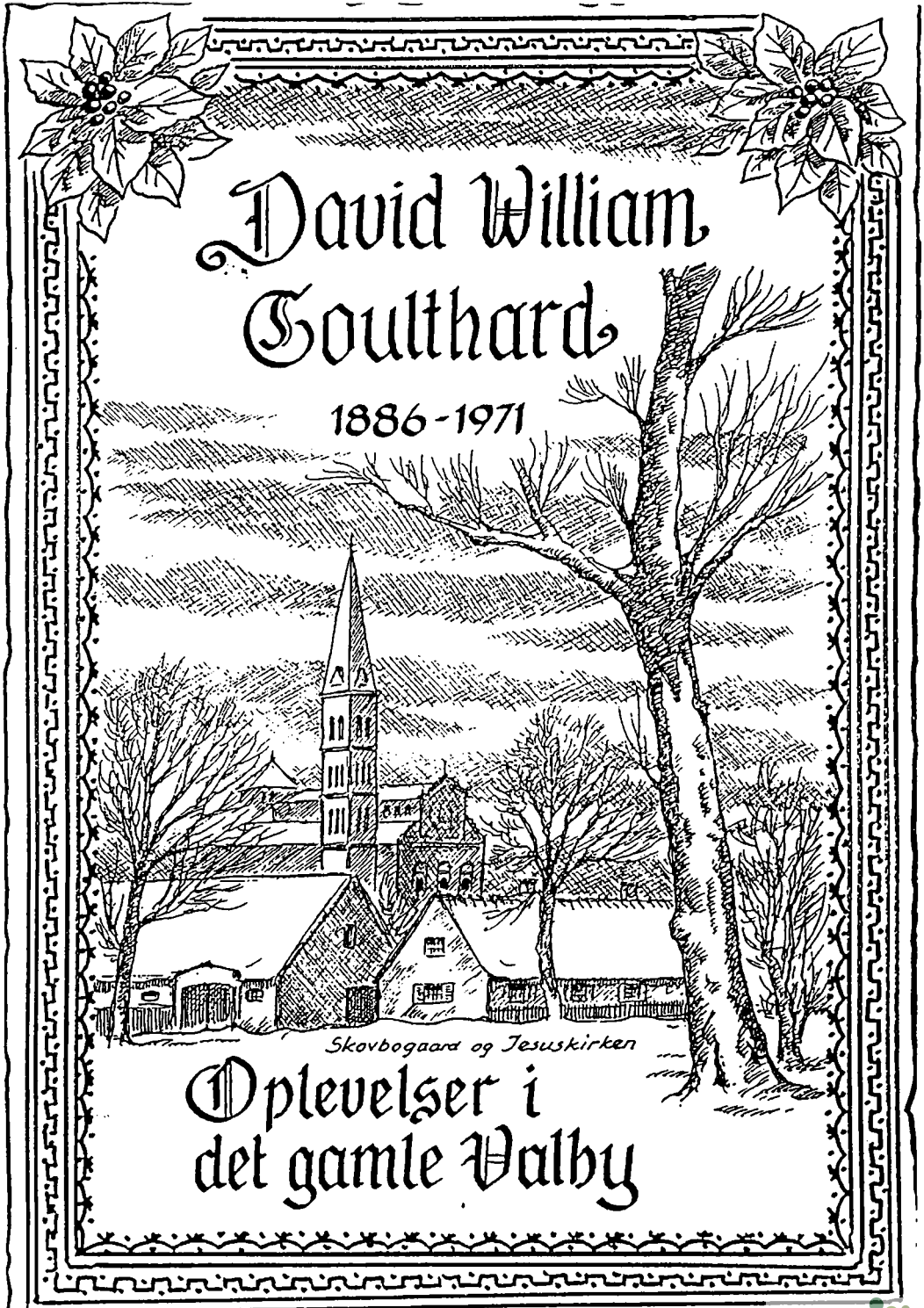

1999

Indholdsfortegnelsen

David William Coulthard "Oplevelser i det gamle Valby" illustreret af Erik Petersen	Side 3
Vigerslev ulykken i 1919 af Valentin Nielsen	Side 15
Carl & Ottilia Jacobsen af Arild Fenris	Side 18
Sneproblemer i Valby og Vigerslev af Valentin Nielsen	Side 22
Besøget i Den Gamle By i Århus af Kjeld W. Jeppesen	Side 24
Hvor stopper bussen? af Merete Carstens	Side 25
Et gammelt hus i Vigerslev Landsby af Valentin Nielsen	Side 28
Lidt om Lyshøjgårds historie af Hans-Otto Lindgreen	Side 30
Den sydlige bydel af Valby af Kjeld W. Jeppesen	Side 36
En glemt Valby digter af Hans-Otto Lindgreen	Side 39
Valbys gadekær af Kuno Malinowski	Side 40
Bøger om Valby - til salg	Side 44

Redaktion: Hans-Otto Lindgreen og Gitte V. Johansen

David William Goulthard

1886-1971

Skovbogaard og Jesuskirken

Oplevelser i det gamle Valby

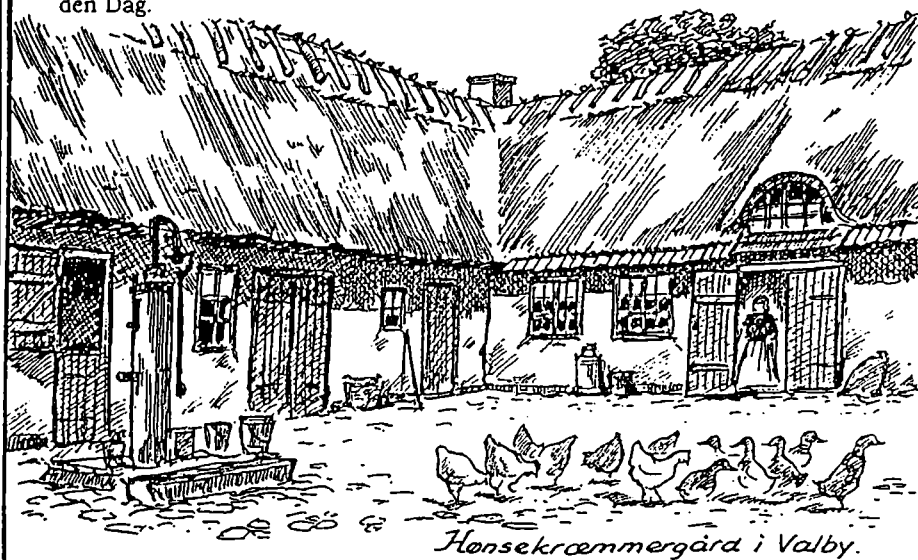
David William Coulthards optegnelser om sit liv

Skrevet 1969, da han var 82 år gammel.

(Født 18.okt.1886, død 1.jun.1971)

Når jeg skal skrive om mit lange liv, må jeg gå langt tilbage. Jeg er født 1886 i Valby, som den gang var lille, kun en landsby, sammenhørende med Hvidovre og Vigerslev, med et Indbyggerantal på 2000. Her var mange Slagtere, som havde deres egne slagterhuse og her boede mange Hønskræmmere, som kørte til byen med skrigende høns i Kasser.

Jeg var 5 år da vi boede i Valby Langgade, ved Valby Smedie. Huset lå meget lavt, med en have foran, som skrånede, oppe fra vejen, så når det regnede løb vandet ned i Stuerne til os. Jeg sad så tit og så på, at Hestene fik nye sko, som foregik på Vejen, det havde jeg meget glæde af. Vi var 4 Børn, en stor Broder, min Søster, mig selv og en lille Broder. Min Far var Urmager, den eneste i Valby, men han kunne ikke leve af det. Folk havde ikke mange Ure, de fleste havde et Vækkeur som den gang kostede 150 Øre, så når det gik itu, kunne det ikke betale sig at få det repareret, man måtte købe et nyt. For at sætte en ny Fjeder i et Lommeur fik Far 1 Kr og Fjederen kostede 50 Øre. En rensning kostede 150 Øre, så der skulle meget til for at tjene til Livets ophold, for 6 Mennesker. Min Far søgte så, og fik pladsen som Landpostbud. Han fik 50 Kr om måneden. Skulle møde kl 9 på Valby Postkontor, som lededes af en dame; her fik han så dagens post i en stor Posttaske, som han fik på ryggen, og så travede han ud af Køge landevej, ud til Flaskekroen, til Hvidovre, Vigerslev Islemark forbi Damhuskroen, og kom hjem af Roskildevejen ved 4 Tiden. Jeg gik ham gerne i møde, og fulgte ham hjem. Når han så kom, hjem fra Postkontoret, havde afleveret regnskab og afleveret Posttasken, måtte hans fødder i vand, da de var helt kogte af sved. Når vi så havde spist, måtte Far til at lave de Ure, som måske var kommen den Dag.

Hønskræmmergård i Valby.

Flaskekroen, Gl. Køgevej.

T.v. Bomhuset, Rejsestalden, th. Kroen.

*Min far søgte pladsen som
Jordpostbud. Han travede ud af
Køge Landevej til Flaskekroen,
Hvidovre og Vigerslev.*

Vi flyttede så over til Gl. Jernbanevej. Vi boede i stuen og foran var der en lille Have. Huset ejedes af Kongens Mølle, som lå lige over for. Den daværende ejer var en Frøken Demandt; hun kom og hentede Husleje; når min Far ikke var hjemme eller han ikke havde den, den dag, tog hun Havelågen og gik med den, og så satte hun den igen, når Lejen var betalt.

På Jernbanevej lå Sognerådskontoret, og nede i Kælderen var Fattighuset. Der sad de stakkels gamle og kikkede op på gaden. Jeg gik så tit forbi, og syntes det var stor synd for dem. Vi flyttede senere til Skolegade 1 lige ved Valby Tingsted, der stod endnu det gamle Klokketræ med de store Jernringe, som man sagde at fangerne var länket til, når rådet skulle dømme dem. De tolv store stene legede vi meget på. Vi havde to værelser og et kammer, som min Far brugte til Værksted, det havde egen indgang fra trappen. Vi havde ingen gas, min Mor lavede alt ting på gammelt Petroleumsapparat som altid osede. Vi havde kun en Petroleumslampe, så når der kom Kunder til Far, tog han lampen og så kunne vi sidde i mørke til Kunden var gået.

Sognerådsformanden, hvor min Far kom med post, sagde en dag til Far, at der blev en plads ledig som Skatteopkræver, og hvis Far søgte den, ville han anbefale det. Min Far fik pladsen, han fik nu 100 Kr om måneden og det syntes vi var meget, når han så også havde noget Urmageri, kunne vi klare os. Alt var jo billigt, en gammel Carlsberg kostede 9 Øre, en Hvidtøl kostede 6 Øre, ½ Rugbrød 12, ½ flaske Akvavit 20 Øre, 2 Øres vinerbrød (som vi fik en gang imellem) og fint vinerbrød 4 Øre, Kager 5 Øre, dem fik vi når der kom fremmede til os. En Spegesild kostede 15 Øre, Huslejen 12 Kr. Så alting var billigt. Da, om også Folk var fattige, gik det hele med nøjsomhed. Far havde også travlt som Skatteopkræver, han skulle besøge hver enkelt og kræve dem for skat, og det skete mange gange, inden han fik Pengene. Min Far fortalte, at han en dag skulle kræve Skat i et Havehus, som lå et stykke fra Vejen. Der var en stor og stærk Kone. Hun sagde Skat! Så tog hun min Far og løftede ham op og bar ham ud på Vejen.

Og så skulle Bønderne betale Hartkornsskat, de var på 4 og 6 Øre, dem skulle han hente ude på Gårdene som lå spredt omkring, og så skulle han bringe Mandtalslister omkring og hente dem igen, og skulle selv føre regnskab med det hele.

Kongens Mølle

*Møllen lå i Mølle Alle
ved Gl. Jernbanevej*

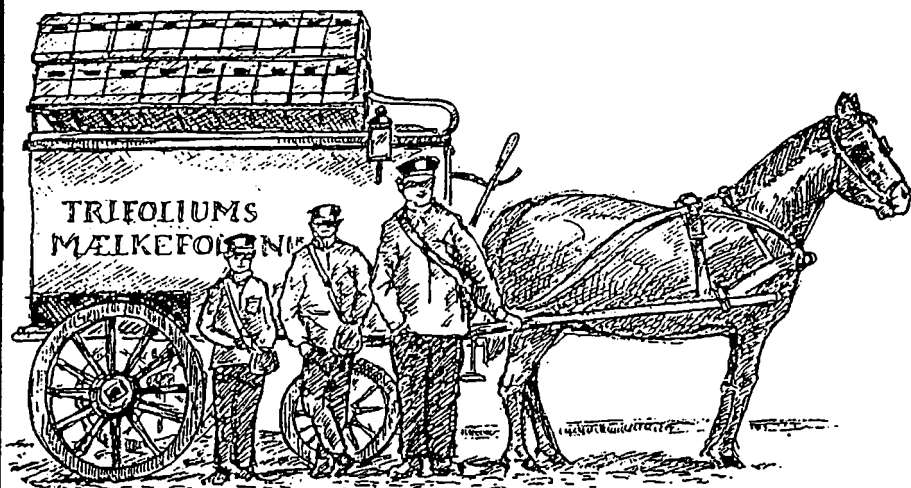

Vi flyttede til Gl. Jernbanevej. Huset ejedes af Kongens Mølle.

Der var ingen sygekasse i Valby. Hvis man var syg og skulle på Hospitalet, skulle man henvende sig til Sognerådet. Min Far fortalte, at en dag hvor hele Sognerådet var samlet, Kom en Gårdejer fra Hvidovre, han havde Dreng med (hans tjenestedreng). Bonden gik rundt og tog dem allesammen i Hånden, og Drengen gjorde det samme. Så spurgte Sognerådsformanden, hvad vil du egentlig her - Ole Mortensen. Jo, det er Drengen der, han har fået sådan en Kløe mellem fingrene så jeg ville gerne have ham på Hospital så han kunne blive af med det. Jeg tror det er fnat. Og så sprang hele Sognerådet ud i Køkkenet og vaskede hænder og Drengen kom på Hospitalet.

Ja, det var ikke så godt når man var syg og hentede Lågen, måtte man selv betale ham, så vi brugte aldrig Låge, Far lappede på os, med afføringsmidler, amekansk olie og meget andet, så kom vi i seng til vi blev raske igen. Men engang måtte far hente Låge, vi lå min Søster og broder jeg af Difteritis, og mange Børn i Valby havde det samme, det var en Epidemi, så der kom en Distriktslåge fra Glostrup, som skulle overtage det, så turde min Far ikke sige, vi ikke havde søgt Låge. Lågen sagde vi alle havde sygdommen, mine Søskende i mildere grad, men jeg var meget medtaget og Lågen ville sende mig på Hospitalet, men min Moder bad, om hun ikke måtte beholde mig hjemme, og Lågen sagde vi kunne prøve. Mor gjorde alt for mig. Jeg var meget syg. Men efter et langt sygeleje blev jeg rask, det vil sige jeg var blind en hel måned efter. Men snart var det hele glemt og jeg havde det godt siden.

Jeg var nu bleven 7 år og skulde begynde i Skolen, den lå i samme gade, så det var så nemt. Vi havde en streng lærer Welloe, han boede sammen med sine to søstre, i den gamle Rytterskole, som ligger der endnu, men er Valby Bibliotek. Der gik vi i skole. Vi lærte megen Religion, Bibelshistorie, Kattékismus, og mange salmevers og kunne vi dem ikke, fik vi klø, vi var meget bange for ham. Senere fik vi et par andre Lærere, som også var strenge, de sled mange spanskrør op på os.

Mælkedrenge fra Trifolium.

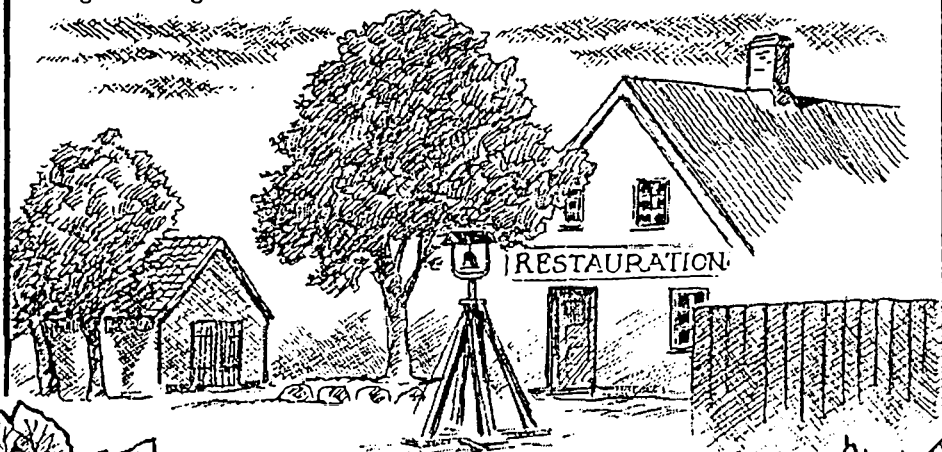
Vi gik i Skole fra Kl 9 -1. Jeg husker de stakkels Mælkedrenge fra Trifolium og Dansk Mælkekompani, de skulle møde Kl 4 om morgenen til Kl 8, så kunne de lige nå at komme i Skole Kl 9. De var nogle vældige Karle, med deres blå skjorte og den fine Kasket, med det store skilt med Navn, de fik jo mange drikkepenge og købte megen slik. Men hvor var de trætte og søvnige, de sad og sov i timerne. Læreren vækkede dem mange gange, men lod dem tilsidst sove. Vi havde en lærer, som sommetider gik på besøg i timerne, og så sagde han til mig, som sad No 1 i Klassen (vi sad efter flid) at jeg skulie skrive dem op, på min tavle, når de var orolige. Han kom tilbage og hele Klassen var i oprør, han gik hen til mig og sagde må jeg se din tavle, men der stod jo ikke noget, hvem har været orolige og jeg sagde, allesammen. Han sagde jeg skulle lægge mig over stolen, han var hidsig og slog mig meget hårdt mange gange. Jeg gav ikke et kny fra mig; men tog mine slag, som jeg mærkede længe efter. Jeg var inde i frikvarteret, jeg skulle dele Læsebøger ud til alle, Læreren spurgte mig om jeg var fornærmet, han havde givet mig en opgave som jeg ikke havde udført, og derfor fik jeg min straf. Jeg svarede, jeg vil hellere have klø af Dem, end af alle mine Kammerater på Skolepladsen. Jeg blev fra den dag meget velset blandt Kammeraterne, de syntes det var synd at jeg skulle have hele straffen. Ja sådan var det, Klø var der nok af.

Der var ellers dejligt fredeligt i Valby, isår i sidegaderne, der kom ingen vogne, og Cykler var der kun et par høje Våltepetere. Min store broder kendte en, som ejede en sådan, og han spurgte ham om hvordan det gik. Jo, sagde han, nu har jeg da lært at falde ordentlig af. Ja alt var jo dengang så enkelt, Sporvognen med Heste kørte kun til Enghavevej, men blev senere forlænget til Slotskroen, det kostede 10 Øre inde i vognen, og 5 Øre hos Kusken og bag i Vognen, til Valby kom den ikke, Valby Bakke var for høj, den skulle først gøres lavere, det varede et par År.

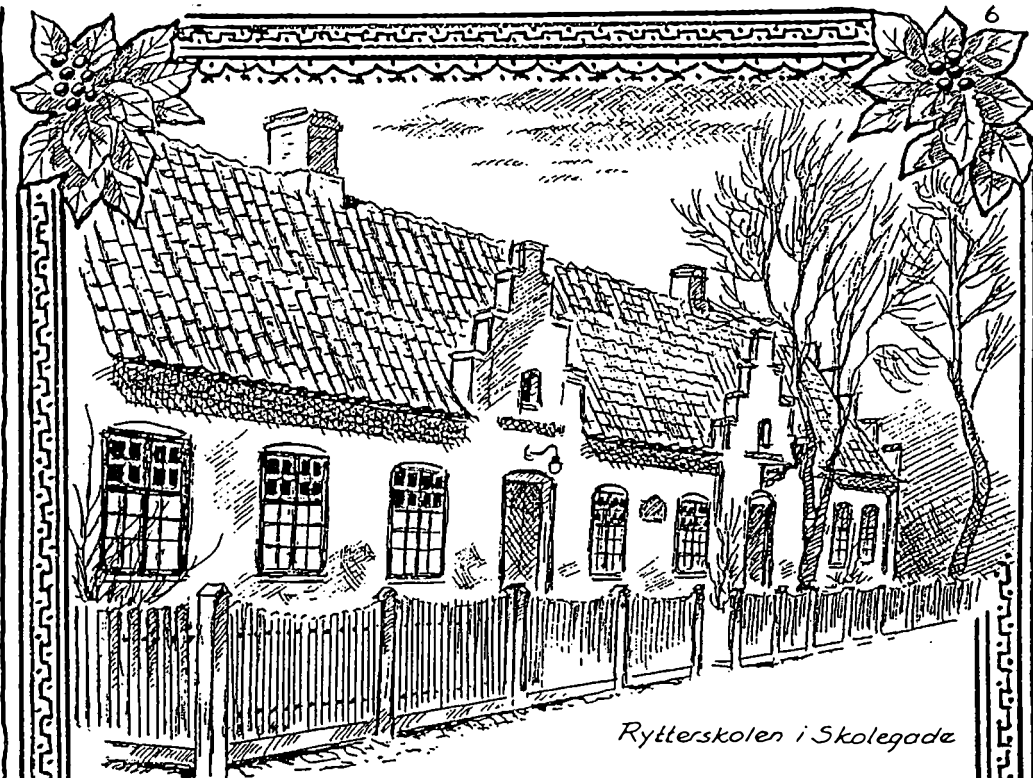
Apotek var der ikke i Valby, det nærmeste var Sorte Hest apotek, på Vesterbrogade, så da vores Nabo, som var Pottemager, var bleven meget syg, og Lågen havde været der, og havde skrevet en recept, kom de og spurgte om jeg ikke ville løbe hurtig på Apoteket. Jeg løb Valby Langgade igennem, Rabeks Alle og Vesterbrogade, måtte vente på Apoteket og så løbe tilbage, men kom alligevel forsent, Manden var død.

Jeg husker den første Damecykle, den vakte opsigt, hun havde lange Pludsbeklæder på, med elastik om fødderne så man ikke kunne se fødderne og benene.

Der var nu bygget flere store Hus i Valby, og lige ved Valby Tingsted, var der bygget Valby Hus. Der boede en familie, som havde en gramafon med en stor trag, den stillede de i Vinduet om aftenen og lod den spille ud over gaden; vi samlede der, hver aften og skulle se dette vidunder. Vi havde mange glæder, vi kunne lege frit på gaden, spille top, langs hele gaden, og løbe med vores trillebånd. Om aftenen sad Mænd og Koner på trappestenene og så på vores leg, vi legede alle mulige Børnelege. Jeg legede meget med en sød pige, som hed Ebba, (hun blev senere min Kone). Valby Kro lå ligeover for, hvor vi boede, og der var tit megen lystighed isår Pinsemorgen, når Sangforeningerne kom i Haven. Og foran lå sprøjtehuset med den store Brandklokke som Mændene sloges om, at komme først til at klemte på når der var ildebrand, den der kom først fik 2 Kr. Skete det blev der liv, og vi kunne se det hele fra Vinduerne på 1st Sal. Først kom Brandmajoren med guldtrisse om Kasketten og spurgte hvor det brændte, ja det viste man ikke, der var et stort brandskær ude over landet, så gik der bud til Brandmændene, de fleste var på arbejde, de skulle først hentes, så blev der sendt et ridende bud til Bønderne, de skulle levere Vandtønder, så blev Sprøjten taget ud, og sat op på en af Vognene og så endelig kørte de; men det varede ikke så længe før de kom tilbage, Branden var uden for deres område, og så sang Drengene påen påen påen igen, nu kommer Valby Sprøjte hjem; En anden gang kørte de, og syntes de var meget hurtige, men lidt efter kom de igen, de havde glemt slangerne.

Byklokken på Valby Tingsted ved siden af lindetræet og det gamle sprøjtehus.

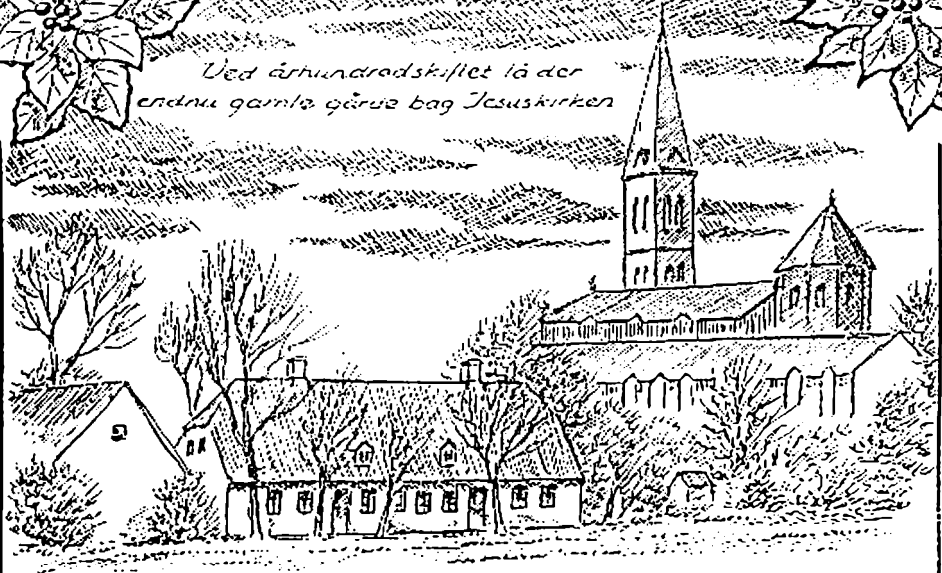
Rytterskolen i Skolegade

Vi havde ogsaa megen glæde når der var valg, så kom hele Valby på den anden ende, der kom vogne fra Dragør og Amager, fra Glostrup, og folk fra Vesterbro og mange andre steder, alle skulle de stemme i Valby. Så fik vi gæster, min Onkel fra Glostrup kom, og min Onkel fra Kingosgade, og sikken et leben, for enden af gaden var der opslået, en stor tribune, hvor Valgkandidaterne holdt deres Valgtaler. Og Borgbjerg kunne man høre i hele gaden, med sin stærke røst. Min Far havde en god Ven, Valbys Skorstensfejermester, de kom meget sammen, men på Valgdagen, så de ikke til hinanden, min Far var Socialdemokrat og Skorstensfejeren var ivrig Højre, men efter valget var de lige gode venner.

Ja det var store Dage som vi tit tænkte tilbage på. Så gik hverdagen igen, når jeg kom hjem fra skole, og havde fået mad, gik jeg over til en skolekammerat, hvis Fader havde en Grønhandel med en stor grund bagved, der dyrkede han grøntsager; der gik vi to drenge og ordnede alt, gravede og plantede; om lørdagen fik vi 25 Øre hver, men jeg var glad for at være i den friske luft. I min Sommerferie gik jeg ud på Markerne og hjalp Bønderne, med lugning af Gulerødder og Roer, for en halv dag fik jeg 50 Øre og for en hel dag 1 Kr, og mine Forældre var glade for dette tilskud. Bonden som jeg var hos havde hjemmelavet Öl i en anker, som jeg fik noget af en gang imellem.

Jeg havde mest lyst til at tegne og tegnede, så snart jag havde fri. Min store broder forstod min lyst, og forærede mig tegnesager og farver, så nu kunne jeg rigtig tegne. Min broder var nu bleven 18 år var bleven udlært som Porcelænsarbejder, på Bing og Grøndals Fabrik.

Ved århundredskillet lå der
endnu gamle gårde bag Jesuskirken

Nu var Valby begyndt at vokse, der havde været mange ldebråttede, hvor flere Gårde Var brændt, Valby Gård, som var en af de største, var også gået op i luer. Brygger Jakobsen købte grunden, og byggede den flotte Jesuskirke som var meget kostbar, den blev færdig 1891. Der blev nu bygget mange store huse, og der kom mange forretninger. I 1900 kom Valby ind under København, og så blev alt anderledes.

Da jeg var 12 år, havde jeg min første store sorg, at miste min kære store Broder; han var kun 23 år, da han døde af Tuberkulose, som der sagdes at han havde fået af Porcelænsstøv, det var desværre en almindelig sygdom, den gang, og Lægerne kunne intet gøre, fik man den døde man; det vidste alle.

I Valby var der nu stiftet en Håndværkerforening, og den havde lavet en Tegneskole, og den ville jeg gerne gå i, og efter megen plageri, fik jeg lov, jeg tegnede flittig og fik megen ros. Men nu var jeg bleven 14 år og skulle ud af skolen. Skolen havde 6 Klasser, og man gik i skole i 7 år, så var man flittig måtte man sidde i den sidste i 2 år, og det havde jeg gjort. Nu skulle jeg konfirmeres og det blev jeg i Jesuskirken hos Provst Udsing. Hvad skulle jeg nu være. Jeg ville være maler, eller modellør, men Malere havde ikke noget arbejde om Vinteren og modellør på Bing og Grøndal var sundhedsfarlig. Men en dag kom min Far, han havde været ude og fået skat, hos F.L. Smit på Køgevej og han havde fået mig i lære der. Jeg havde aldrig tænkt mig at blive smed men der var intet at gøre. Jeg fik en blå bluse ned i Bukserne og livret og vandrede derud, Jeg var temmelig spinkel og led meget af Hovedpine, så efter 3 ugers forløb blev jeg syg og måtte ligge hjemme med feber.

Vi boede ved et stort Pottemageri, Københavns Løvarefabrik. Ejeren var en tysker, som hed Eifrid, han ejede også Huset vi boede i. Når han brændte sit ertøj, det skete jo om aftenen til midnat, så var min Fader nede hos ham, sammen med et par andre og spille Kort. Eifrid, som så tit havde talt med mig, og tit havde givet mig en klat ler, som jeg havde formet, og havde set

min lyst til tegning. Sagde til min Far at det var synd at sætte mig i smedelære, med de tegneevner jeg havde, min Far sagde, hans søn skulle ikke være Kunstner. Men min Far kom og spurgte mig, om jeg var ked af at være på fabrikken. Jeg svarede, de har været flinke imod mig, men lyst til at være smed, har jeg ikke. Så skal du ikke derud mere, sagde Far, og glad var jeg.

Men hvad skulle jeg så være, jeg så i Avisen hver dag; men der var intet, jo en dag stod der, en Dreng med anlæg for tegning kan komme i gravørlære i store Kongensgade. Jeg tænkte det må være noget for mig, og gik så straks til Store Kongensgade, til en stor Guldwarefabrik. Jeg havde mine Diplomer, som jeg havde fået i Tegneskolen for flid og dygtighed, med, og Fabrikanten var meget glad for dem, og sagde jeg kunne begynde på Tirsdag, han ville tale med min Far. Jeg skulle møde Kl 5 ¼ hver morgen, arbejdet begyndte Kl 6 men lærlingene skulle fyre i kakkellovnen først. Vi arbejdede fra 6-6 med et kvarters Frokost. Jeg skulle have 14 Kr om måneden de 4 første år, og 16 Kr det sidste år, jeg skulle være i lære 5 år.

Da jeg kom hjem og fortalte mine Forældre at nu havde jeg fået en læreplads, blev min Far glad, han kendte lidt til gravering, han havde fået nogle ure graveret med navn, men jeg kendte ikke noget til det. Jeg troede det var noget særligt at jeg var blevet antaget, men der var flere foruden mig som mødte den morgen. Jøden, som han var, afskedede sine lærlinge når de var udlærte, og tog så nogle nye ind. Vi var 14 lærlinge og 21 svende, 2 Gravørsvende 4 lærlinge. (Tegneskole skulle man selv betale).

Men det var langt fra Valby til store Kongensgade når man skulle gå hele vejen. Kl 4 ¼ gik jeg hjemmefra og kunne så lige nå at være på Værkstedet Kl 5 ¼, og når jeg fik fri Kl.6 kunne jeg være hjemme 7 ¼, spiste så og gik i tegneskole Kl 8-10, og så op igen Kl 4. Og sådan gik fem år.

På værkstedet blev vi lærlinge brugt til alt muligt, som ikke hørte faget til, til Pressning, udhugning og meget andet, den mindste tid til gravering, men jeg lærte dog en del og det sidste år mest. Hver første søndag i måneden skulle lærlingene møde på Værkstedet, og gøre rent, det måtte jo blive som det kunne, på gulvet lå fastslåede tremmer, for at man ikke skulle bringe Guldstøvet med sig, så det var umuligt at rense under dem. Når så Værkføreren havde godkendt rengøringen, kom vi ned til Chefen og fik meget højtidelig vores 14 Kr.

Der var mange der døde af tuberkulose på Værkstedet. 2 Svende og 4 lærlinge døde i de 5 år jeg var der. Når en var død, kom Værkføreren med en Saltsyreflaske og hældte syre på pladsen, hvor han havde siddet og spyttet, og så kom en ny på hans plads. Arbejdsinspektøren, kom jo engang imellem, han gik kun lokalet en gang igennem, og så fik han en lille gave, så var han glad. Men vi lærlinge var bleven bange og var klar over at disse træmmer var sundhedsfarlige, og vi talte meget om det. Og en morgen jeg kom til Værkstedet, stod alle lærlingene på hjørnet af Palågade og sagde, der er ringet til arbejdsinspektøren at vi kommer ikke på værkstedet for træmmerne er fjernede. Og de kom våk, og Jøden rasede, han mistede, som han sagde mange penge om året, men tænkte ikke på vores helbred. Der blev nu sat spyttebakker ved pladserne og vi kunne nu vaske gulvet.

Jeg sled på Tegneskolen med Tegning og modelering, mit mål var at komme på Akademiet, som Billedhugger, og alt min fritid gik med dertil, også om Søndagen, og da jeg var 19 år sendte jeg mine modeller og tegninger ind, og fik alt antaget, og kunne begynde 1ste Semester til oktober. Men hvad ville Jøden sige, arbejdstiden var ganske vist nedsat til Kl 5 men jeg

skulle til Perspektet Kl 4. Jeg talte med ham, han syntes ikke om det, at jeg skulle have en time fri, han ville tale med min Far, og det blev så. Jeg skulle udlæres til Januar og skulle så være en måned længere i lære, det vil sige jeg skulle have svendeløn, 17 Kr, fra 1ste Januar, som skulle udbetales når måneden var omme, men jeg skulle betragtes, som lærling. En mærkelig ordning.

Jeg var glad for at gå på Akademiet, alt gik godt, jeg blev færdig med Perspektiven og kom i Forberedelsesklasse, som jeg sprang over ved at tegne en Model, kom så i Dekorationsskolen hos Professor Ferstrup. Semesteret kostede 10, og jeg var så heldig at arve 10 Kr fra en gammel tante, som var død, og den kunne jeg bruge til det. Jeg gik fra 4-9 på skolen, og var hjemme kl 10, og oppe igen kl 4.

Jeg var nu bleven udlært og fik min sammensparede Ugeløn, og Jøden, som nu tænkte sig han rigtig kunne udnytte mine evner, var flod og sagde jeg kunne forlange hvad jeg ville have i løn, jeg forlangte 25 Kr, men han vilde give mig 21. Men jeg havde ikke tænkt mig at blive der, og da jeg havde været der 3 måneder, som svend, fik jeg tilbud fra en tysk Gravør på Nørrebrogade, om at komme der. Jeg sagde min plads op. Jøden var på det tidspunkt syg, så han vidste ikke jeg tog væk. Værkføreren var meget uforskammet mod mig, beholdt mit Værktøj, det var lavet der på Værkstedet så det var ikke mit. Jeg blev meget forbauvset, det var jo det jeg nu skulle arbejde med. Han sagde jeg skulle jo alligevel smides ud så det var godt jeg gik. Jeg kom så ud hos Gravøren, der var flere Svende flest tyskere; Jeg blev hurtig klar over, hvor lidt jeg kunne; Jeg havde lært en gren af mit fag, Guldgravering, men det var der ikke brug for der, så jeg måtte næsten lære om igen Sølvgravering, Skrift og Stålgravering, Jeg fik kun 18 Kr om ugen. Jøden var nu bleven rask og var meget vred da han fik at vide jeg var kommen væk, jeg fik et Brev om jeg ikke ville komme tilbage. Jeg svarede ikke på det; de sendte så en af svendene ud til mig, men jeg sagde Jeg sætter aldrig mine ben der mere, og så fik jeg fred.

Jeg havde jo først en lille løn, men alt var jo stadig billigt. Jeg spiste i et Pensionat i Forhuset og betalte for fuld kost 6 Kr om ugen (6 dage). Min nye Chef havde nu også opdaget at jeg kunne tegne og modellere, og benyttede mig meget til alle nye ideer og mønstre, og jeg tegnede alt til en stor Skefabrik, alt for en timeløn på 45 Örc. Men jeg begyndte nu at komme godt med, og kunne snart alt gravering og begyndte at tjene flere penge på akort, men timelønnen var sløj, og det havde jeg meget af, for tegningen.

Jeg gik stadig på Akademiet, havde fået nu Professor Joakim Skovgaard, og havde lejet et Atelier på Vesterbro til 12 Kr. Og nu var jeg også bleven forlovet med min Barndoms Veninde. Vi havde jo ikke megen tid til at se hinanden, men havde det rart sammen. Men med den løn jeg tjente var der jo lange udsigter til at blive gift. Nu skulle jeg være Soldat. Jeg blev Kystartillerist på Prøvestenen i 14 måneder, og efter den tid, kom jeg åter til Gravøren, gik igen på Akademiet, og arbejdede i to år på Nørrebro.

Men jeg gik og tænkte på min fremtid. Jeg var tilbudt et legat fra Akademiet på 28 Kr om måneden, men så skulle jeg gå der hele dagen, men det kunne jeg ikke. De havde ellers været flinke imod mig hos den tyske gravør. Og da jeg havde haft Sommerferie (3 dage) som jeg selv betalte, tænkte jeg nu ville jeg prøve om der ikke skulle være bedre i Tyskland. Jeg vidste at i en By i Baden, som hed Pforzheim, var der mange Guld- og Sølvvarefabrikker, der ville jeg rejse ned.

Min Chef var meget Ked af at jeg sagde op, og lovede mig bedre løn, men jeg sagde jeg ville prøve. Han skrev så en god anbefaling på Tysk til mig, hvor han fremhævede min tegne- og modelereevne og øvrige graveringer. Jeg var glad for den, for det jeg havde fra min læretid kunne jeg ikke bruge. Man måtte jo ikke gøre Svendestykke. Nej der blev revet et blad af en notesblok, der stod jeg havde været i lære i 5 år, og så Firmastempel. Så den kunne man jo ikke vise nogen, den lille lap.

Jeg sagde så farvel til min kæreste, og mine Forældre og rejste. Jeg havde sparet, mig nogle hundrede Kroner, til den første tid i Tyskland. Jeg kom til Pforzheim i juli måned 1910, gik nogen tid og søgte arbejde, der var 400 Fabrikker og der arbejdede 30,000 Tusinde Guldsmede, Gravører, Ciselerer, og Mekanikerne. Der var fabrikker der beskæftige 3 Tusind mand. Jeg var heldig og fik arbejde på en Fabrik hvor vi var 800 Mand.

Arbejdet var for mig meget let. Nu fik jeg brug for hvad jeg havde lært hos Jøden, det var jo en Guldwarefabrik lige som hans. Jeg var megen overlegen, om også det var små akortpriser, kunne jeg tjene godt. Men det opdagedes snart og de gjorde alt for at få mig til at sætte priserne ned, og jeg blev kaldt ind på Kontoret hver uge, men jeg sagde, at jeg var ikke kommen derned for at sætte priserne ned, for mine tyske Kollegaer, og som de sagde, jeg var en rutineret gravør, skulle det være min fordel og ikke deres. Så lod de mig endelig i fred, og jeg tjente 80 Mark om ugen, kunne sætte 50 Mark i banken hver uge og kunne sagtens leve for 30 mark.

Juleaften kom min kæreste ned til Pforzheim og var der i 14 Dage, hun boede hos en dansk Familie der. Vi blev enige om at bosatte os i Byen og jeg skulle rejse hjem til påske så vi kunne blive gift. Og det gjorde jeg. Jeg havde nu på 9 måneder sparet 1500 Mark sammen til indbo, og jeg kom hjem og vi blev gift i Jesuskirken af Provst Udsing. Vi rejste så samme dag til Tyskland.

Vi fik en dejlig lejlighed, i et nyt hus, og havde det dejligt i det skønne Schwartzwald med de skønne Bjerge. Alt gik godt og vi var begge glade for at være der, og syntes Tyskerne var rare mennesker.

Sådan gik 3 år, men så taltes der meget om Krig. Og en aften min Kone og jeg sad i en Cafe Windsor kom pludselig, en hel masse støjende Tyskere ind og råbte at Kronprinsen og Kronprinsessen af Østrig var myrdet i Sarejevo, og så blev der liv, de sprang op på bordene og sang Dausland over alle og "Vagt an Rien". Vi sad og viste ikke hvad vi skulle, de syntes vist ikke, vi deltog i glæden. Den næste dag, da jeg gik på Fabrikken og kom forbi hed Cafeen Faderland. Der gik nogle dage, så stod der uden for Fabrikken en Soldat, med en Tromme og en trompet og råbte at Krigen var erklæret, mod Serbien og Rusland, og enhver havde at møde efter deres Pappirer. Og alle på Værkstedet rejste sig op, pakkede deres sager og forsvandt, og jeg stod allene og viste ikke hvad jeg skulle gøre, de bad mig om at komme nogle timer hver dag, men da jeg kom hjem lå der en Inkaldesordre fra Milletåret hjemme i Danmark, så vi måtte hjem. Den almindelige mening om Krigen var, at den blev kortvarig, og vi regnede med at vi snart kunne komme tilbage. Så vi lukkede vores dør, og tog det nødvendige med i en stor Kuffert. Rejsen gik jo langsomt. Jeg havde først måttet søge udrejse hos det tyske Militær, men endelig kom vi afsted. Vi kørte i Tog fra By til By. Der var jo Militærtog overalt, måtte overnatte i Frankfurt, i Hamburg, i Flensburg, der blev vi tiltalt af en stor tysker, fordi vi talte dansk, det måtte man ikke i disse alvorlige tider, sagde han.

Vi kom dog hjem til Danmark. Min Kone boede hos sine forældre og jeg var så heldig at komme ind til Hofjuveler.A. Dragsted. Lønningen var ikke steget i

de 3 år, jeg havde været i Tyskland, den var på 30 Kr, men vi havde heldigvis ingen Børn så vi klarede det, om også vi skulle betale Husleje i Pforzheim 45 Mark om måneden, så vi måtte passe på udgifterne. Vi havde nu lejet et værelse i Valby, til 17 Kr., så nu var vi igen sammen.

Jeg var glad for at være hos Dragsted, det var noget andet, og mere krævende arbejde, men der var mange interessante arbejder, og et dejligt sted at være. Men jeg tænkte alligevel på at komme ned til mit hjem i Tyskland, men Krigen varede jo længere end man havde regnet med. I 2½ år sendte jeg Husleje ned til Husvärten i Pforzheim. Dragsted ville gerne beholde mig, og spurgte, om jeg ikke ville have mine Möbler hertil. Det ville jeg gerne, men havde ikke penge til det, da det kostede 600 Kr. Men så døde min kære Moder, og jeg arvede 1,000 Kr. så da Hr Dragsted tilbød at låne mig Pengene kunne jeg svare at jeg havde dem selv, men takkede for tilbudet. Vi sendte så vores Nøgler til lejligheden til en Familie, som boede i Huset der, og de ordnede alt og fik en Speditör til at afsende det til os her. Det var smukt gjort.

Jeg var så hos Dragsted i 37 år, og havde det godt, jeg var meget glad for at være der, de 10 sidste år var jeg Funktionär, og havde held med at en af mine Ideer blev solgt i tusindvis. Jeg havde der rigtig brug for mine Kunstneriske evner. De 10 sidste år sleb jeg Adelsvåbner i Signet alene. Det var der kun en foruden mig i Danmark, der kunne. Vi var begge glade fordi vi var kommen hjem, til Danmark igen, og ikke havde måttet gennemleve , de svære tider i Tyskland. Vi havde her nu været med i to Krige, men alle de besværligheder de medførte for os danske, og vi var med, til at glæde os til Danmarks befrielse.

Vi havde to Børn en Datter og en Søn. Sönnen er läge i Jylland, og Datteren er gift med en Arkitekt. Har 4 Börnebörn. Da jeg var 66 år blev jeg pensioneret fra Dragsted, og vi fik en lille Pension udbetalt, så fik vi Aldersrente, som det hed den gang, den var ikke så stor, men den hjalp meget, og vi var glade for den. Men jeg havde den store sorg, at miste min kære Kone, da vi begge var 70 år. Jeg blev så alene, og det var svært at klare sig, men jeg var rask, og måtte jo se at få det til at gå. Jeg var så alene i 5 år, men så giftede jeg mig med en Dame, som min Kone og jeg havde kendt i mange år. Vi har nu været gift i 7 år og har det godt sammen. Har begge FOLkepension, og er glad for den, og når vi får den tænker jeg på de fattige i Valby Fattighus. Vi har kun grund til at være taknemmelige som vi har det.

Når jeg ser tilbage på min Tid, kan jeg næsten ikke forstå at alt har kunnet udvikle sig så hurtigt, med alle de store fremskridt, som er sket. Men jeg tænker på min Barndom, med alt den fred der var, ikke den megen uro og støj. Man havde det småt, men jeg syntes man havde det godt. Jeg skrev en sang til min Faders 70 års Födelsdag, og der var en linje, som lød sådan, Aldrig fra Peter en klage der lød, han takket sin Gud for det daglige Bröd.

Ja sådan var det, man var glad for hvad man havde. Jeg har lært en ting i min Barndom og det er nøjsomhed, og det har fulgt mig gennem hele livet. Og jeg syntes jeg har stadig været heldig, har aldrig været arbejdslös, undtagen i Konflikter.

Jeg har nu skrevet alt om mit liv, Jeg er nu snart 83 år, er glad og tilfreds og endnu rask og sund, så jeg har grund til at være glad, og så har jeg en god Kone som jeg er glad for. Jeg har nu skrevet alt for meget, men der er så meget som står i tankerne, det må ud...

Vigerslev ulykken i 1919

- og et varsel herom.

Af Valentin Nielsen

Den 1. november i år er det 80 år siden, dette århundredets største togulykke i Danmark fandt sted. Ulykken skete lidt vest for Vigerslevs krydsningsstation og signalpost lige ved Harrestrup Å.

Om årsagen kan der berettes:

Kl. 21.00 standsede det ordinære tog fra Kalundborg mod København, idet der blev trukket i nødbremserne. Et barn havde lukket en kupédør op, og var faldet ud. to togbetjente sprang af toget, og efter nogen tids søgen fandt de drengen på jernbaneskråningen lettere kvæstet.

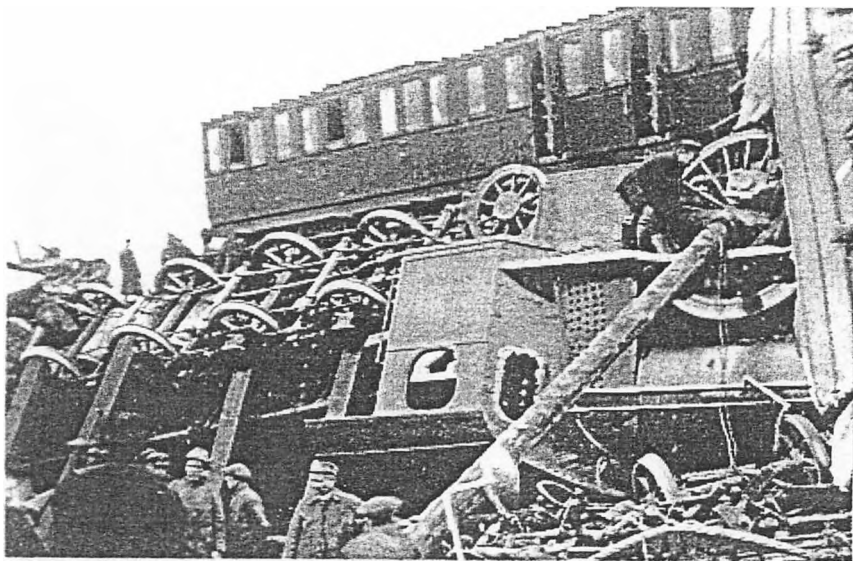
Kalundborgtoget, der ordinært skulle have passeret Vigerslev signalpost kl. 20.35, blev nu yderligere forsinket ved barnets uheld og redning, og samtidig blev der ved en fejltagelse sat fri gennemkørselssignal for det bagfra kommende Korsør-København tog. Blokposten blev klar over fejltagelsen ved signalsætningen, men da var det for sent. Korsørtoget var kørt forbi Brøndbyøster blokpost og var ikke til at standse, og kort efter skete det kraftige sammenstød.

Jernbaneoverskæringen ved Vigerslevvej. Huset i midten er Vigerslev blokpost

Ved ulykken omkom 40 personer og 27 blev hårdt sårede. 5 vogne i Kalundborgtoget og lokomotivet og 2 vogne i Korsortoget blev knuste.

Overportør Hansen på Vigerslev blokpost påtog sig hele skylden. Han forklarede hele forløbet. Et brandtog til Køge fra Godsbangården skulle passere Kalundborgtogets spor, og signalet blev sat på stop, men ved et uheld fik induktorsvinget for mange omdrejninger. Derved blev signalet på Brøndbyøster blokpost frigivet, og Korsortoget fik signalet "kor". Overportør Hansen fik ved Østre Landsret 2 måneders fængsel, men fortsatte i DSB efter udstået straf.

Lokomotivet og kulvognen fra Korsortoget.
Til højre: en af togets vogne, der er trukket med ned

Et varsel:

I 1984 fortalte fr. Irma Walseth mig om sine oplevelser fra Vigerslev ulykken: "Jeg var 16 år, da ulykken skete. Jeg sad med mine forældre i vores hus tæt ved Vigerslev blokpost, da vi pludselig hørte et brag fra jernbanelinien. Kort efter kom den jernbaneportør, vi havde boende på 1. sal, ned og fortalte, at der var sket en stor ulykke på jernbanelinien. Vi løb over til ulykkestedet, og de tæpper, vi havde taget med, blev hurtigt brugt. Det var et frygteligt syn, vi så, og vi var alle chokerede over alt det, der var sket. Jernbaneportøren fortalte bagefter, at han ved vagtskiftet dagen før ulykken havde hørt en hund løbe hylende rundt ved blokposten, og den var ikke til at jage væk. Måske var det et varsel om ulykken.

Kilder: Politiken mandag d. 3. november 1919
Jernbanebladet 1959
Samtale med fr. Irma Walseth - utrykt.

I dette frygtelige Kaos af Aksler, Hjul og brudte Vognbunde laa en halv Snes Mennesker begravede fra Lørdag Aften til Mandag Eftermiddag. Først da lykkedes det at faa Ligene dragne frem. De fleste var lemlæstede til Ukendelighed. I alt krævede Katastrofen over 70 Ofre, deraf 41 dræbte.

Carl og Otilia Jacobsen

Af Arild Fenris

Det er jo navne, som er velkendte i Valby, vel især for vores Jesuskirke, men også for mange andre ting, de gjorde for Valby og København.

Forholdet mellem far og søn var jo, som alle ved, ikke godt. Det kom endda til en retssag om navnet "Ny Carlsberg", og faderen tabte sagen; han måtte finde sig i at nøjes med at kalde sit bryggeri for "Gammel Carlsberg", og Carl fik sit "Ny Carlsberg".

I 1874 blev Carl Jacobsen gift med den 20-årige Otilia Stegman, som var fra Edinburgh. Han var da 34 år og ville hellere have haft sin veninde Emilie, men det sørgede faderen for, ikke blev til noget.

J. C. Jakobsen bestemte jo så meget, og i 1876 oprettede han "Carlsbergfondet", og Carl fik 1 million kroner som kompensation for sin arv. Denne delte Carl og Otilia i 1883 til 4 legater. Det første var "Ny Carlsberg Kirkelegat". Her bestemtes det, at der skulle opføres en kirke i Valby indenfor 10 år. Carl Jacobsen henvendte sig til professor Vilhelm Dahlerup, der som arkitekt kom til at bygge Jesuskirken. Det viste sig hurtigt, at de kr. 250.000,- var alt for lidt til Jacobsens ambitioner om at bygge en kirke, "der skulle overgå alle andre i København i skønhed". Han måtte spæde til, og kirken kom op på cirka kr. 800.000,-, da den var færdig. Det lyder ikke af så meget i dag, men det var en formue dengang, hvor en arbejder tjente omkring kr. 800,- om året!!!

Kirken blev indviet d. 15. november 1891 af Sjællands biskop dr. Bruun Juul Fog, og Henry Ussing blev kirkens første præst. Kirken blev bygget på Valbygårds toft; den var brændt i 1877 og var flyttet over på den anden side af banegraven, hvor den i 1900 blev købt af Carl Aller.

Kirken havde i begyndelsen ikke noget tårn, men det gav J.C.'s hustru, Laura, sin søn i fødselsdagsgave, og det må siges at være en flot gave. Det kostede ca. kr. 200.000,- og blev bygget i årene 1894-95 som en såkaldt campanile, et fritstående tårn som det i Venedig.

Carl Jacobsen må være kommet over sit forhold til Emilie, for han fik 8 børn med Otilia, men til deres store sorg døde de 4 som små. Den ældste var Alf. Han blev mindet, ved at kirkens tårn kaldes Alftårnet. Bogstavet A ses da også meget, foruden de mange hagekors, men dette såkaldte svastikategn, er fra gammel tid anset for at være lykkebringende. Desværre kom en vis herre fra Tyskland til at profanere tegnet, men det kunne Carl jo ikke vide. Drengfiguren så Carl Jacobsen i Paris og syntes, den mindede om Alf, så den købte han og fik skulpturen anbragt på tårnet. De 4 børn, der døde som små, er mindet i tårnets klokker, som hedder Alf - Thorvald - Erland og Beatrice.

Endelig i 1886 gik Carl over til faderen, og der blev et bedre forhold mellem dem, men det var også heldigt, for i 1887 rejste J.C. og fru Laura til Rom

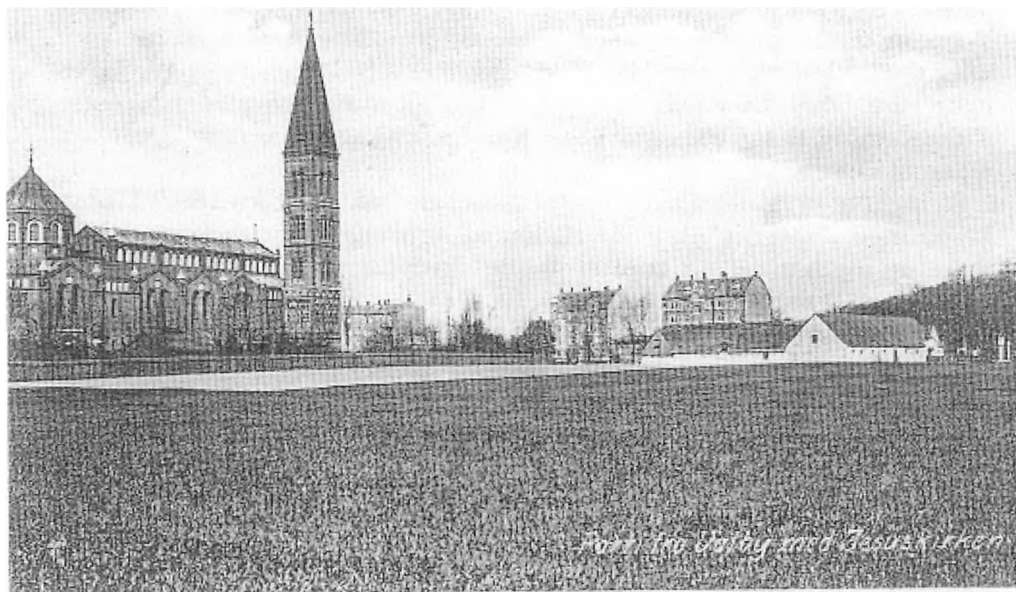
sammen med Carl og Ottilia, som dog rejste videre til Athen. I Rom blev J.C. syg, og der blev sendt bud til Carl og Ottilia.

De nåede heldigvis frem til faderens dødsleje. Han døde d. 30. april 1887, og hans kiste blev sendt til København, hvor bisættelsen foregik i Frue Kirke, og kisten blev anbragt i et af kirkens kapeller.

Da krypten i Jesuskirken var færdig, blev J.C.s kiste flyttet hertil, og nu er det meste af familien samlet her i dette smukke rum.

Overfor krusifikset foran kirken anbragte Carl Jacobsen i 1896 den dystre skulptur: "Trold lugter menneskeblod", af Niels Hansen-Jacobsen fra Vejen i Jylland; hvor den originale skulptur står foran museet. Pastor Ussing brød sig ikke om den, og unge lavede skæg med "Djævelen", som de kaldte den, så den blev deporteret til Glyptotekets have, hvor den nu står og truer. Ussing brød sig heller ikke om druk og var ikke så stolt over, at kirken var bygget for ølpenge, men han trøstede sig med, at det var sodavandsproduktionen, der betalte!?!?!?

Da Valby stadig hørte under Hvidovre, blev Jesuskirken anneks for Hvidovre Kirke, men efter indlemmelsen til Københavns Kommune i 1901, blev det omvendt, så Hvidovre Kirke blev anneks til Jesuskirken. Først i 1916 blev Hvidovre et selvstændigt sognekald, men fik først i 1925 sin egen sognepræst, N. H. Søb.

Jesuskirken og Skovbogaard

Carl og Ottilia Jacobsen boede først i stuehuset til Gammel Bakkegård ved hjørnet af Langgade og Pile Allé, men fik bygget den røde villa, som ligger der endnu, bygget på tomten af den gamle gårds stuehus. Ikke så langt herfra ligger den velbevarede Ny Bakkegård ved Rahbeks Allé nr. 34. Den blev opført i år 1800 af dispachør Knud Langberg, men C.C. Hall, der i 2 perioder var konseilpræsident (statsminister), og hvis statue står i Søndermarken, ejede huset fra 1840 til 1888.

I 1878 byggede Jacobsen sit Glyptotek i forbindelse med sin bolig. Det blev det nuværende Carlsberg Museum. Der er en lem i væggen mellem villaen og museet, så Jacobsen kunne se, om der var besøgende til kunstværkerne. I 1879, på Bertel Thorvaldsens fødselsdag, oprettede Jacobsen: "Albertina", en fond, der skulle opstille kunstværker i København, og i 1897 indviedes Glyptoteket på Dantes Plads. Her var Dahlerup også arkitekt, og meget af Carl og Ottilia Jacobsens rige samlinger kom hertil.

Bryggeriet "Ny Carlsberg" blev stadig udvidet, og i 1901 blev Elefanttårnet opført, og igen var det arkitekt Dahlerup, der tegnede. Vi ser Carl og Ottilia stå oppe i tårnet og se ud over bryggeriet og byen, som nok er værd at beskue. De 4 elefanter i porten er opkaldt efter Jacobsens 4 børn, der blev voksne. Det var Theodora - Poula - Helge og Vagn, og deres initialer kan ses på elefanterne. Theodora og Poula kom efter deres død i krypten i Jesuskirken, mens Helge og Vagn gik deres egne veje. Vagn blev selv brygger og har sit store gravsted på Vestre Kirkegård, og Helge er begravet på Katolsk Kirkegård, som jo ligger ved siden af Vestre.

På taget af bryghuset ser vi Carl Bonnesens skulptur fra 1897: "Thors kamp med Jætterne", lidt mærkeligt at anbringe Thor deroppe synes man, og jeg har set en kopi af denne skulptur på sin "rigtige" plads, nemlig på Thorø ved Assens. Der fik den "kendte" Harald Plum, der ejede øen dengang, anbragt Thor i en lille lund på øen. Det var et fantastisk syn, når man gennem lunden kom ind på en lille plads og så Thors kamp. Desværre blev den solgt til Københavns Kommunalærerforening, der nu ejede øen, for en lumpen sum penge og anbragt foran Hastrup's Fabriker i Odense, hvor den slet ikke hører hjemme.

I 1901 oprettede Jacobsens et nyt fond: "Ny Carlsbergfondet". Det blev undertegnet i 1902, men d. 20. juli 1903 døde Ottilia kun 49 år gammel. Carl Jacobsen var således alene, da han i oktober 1906 sluttede sit bryggeri sammen med faderens, skønt J.C. ved oprettelsen af Carlsbergfondet havde betinget sig, at hans bryggeri aldrig måtte sammenlægges med andre bryggerier.

Carl Jacobsen gjorde meget for udsmykningen i København. Der blev opstillet mange skulpturer, og i årene 1907-09 fik Nikolaj Kirke sit tårn, der stadig pryder byen. Den lille havfrue kom til i 1913. Jacobsen ville have den anbragt i et anlæg ved Langelinie, mens kunstneren Edvard Eriksen ville have den ud i strandkanten, og heldigvis fik han overtalt Jacobsen til det.

Det var noget af det sidste, Jacobsen fik udrettet, for d. 11. januar 1914 døde han 71 år gammel. Nu hviler han så sammen med hustruen, sine forældre og nogle af børnene i Jesuskirkens smukke krypt. Det var Jacobsens store gave til Valby, og vi mindes dem så med gaderne Carl Jacobsensvej og Ottiliavej ude i det gamle fabrikskvarter. De skulle nok have haft deres navne i mere fremtrædende gader, men dengang var der - og kom der - mange virksomheder til derude, så der var en virkelyst og energi, som egentlig svarede godt til Carl og Ottilia Jacobsens levned.

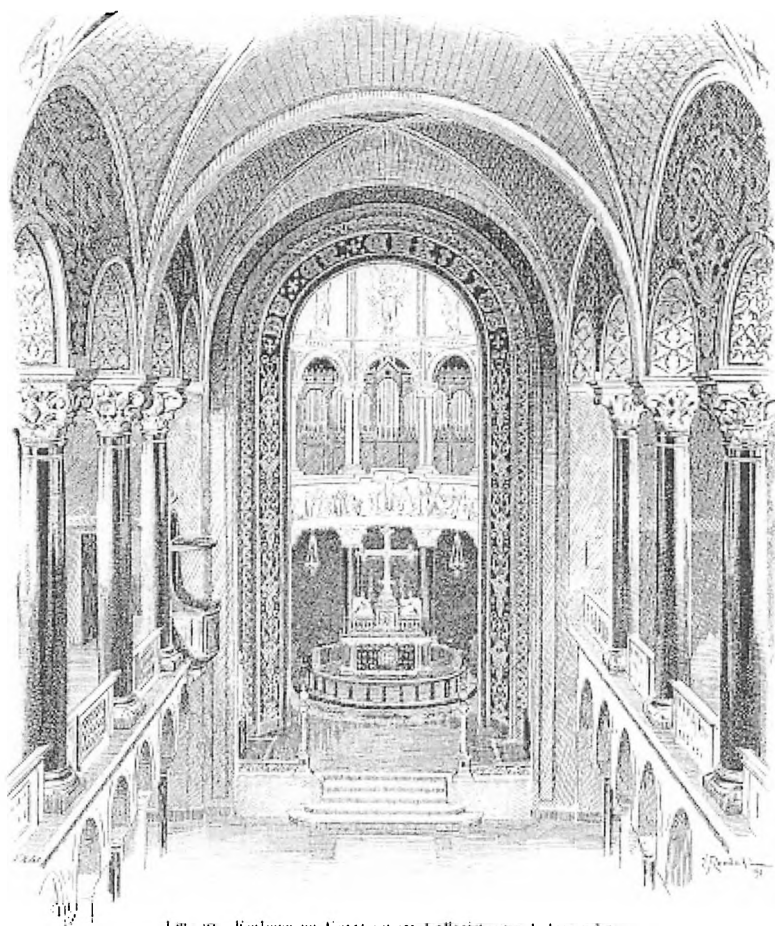

Fig. 99. Enden og Koret set fra Gællevej over Julegællevej

Sneproblemer i Valby og Vigerslev

af Valentin Nielsen

I et videbrev¹ fra 1731, som sognefogeden eller oldermændene² i Valby og Vigerslev sikkert har kendt, står der i en paragraf om snefog: "alle bymændene skal være pligtige, at når der om vinteren tilsetter sig snefog i bygden eller ledstederne, at øse veie frie". Sognefogeden eller oldermændene røgtede også hvervet som snefoged, og han skulle afsætte de vejlængder, bymændene havde at rydde for sne. Han sammenkaldte til snekastning ved at tude i byhornet. Hvordan denne ordning har fungeret, er ikke til at sige, men der har sikkert opstået stridigheder om de vejlængder, som bymændene skulle rydde.

1901.

Snekastningen i Valby og Vigerslev skete efter indlemmelsen i København efter den gældende snekastningslov. Kroejer Mads Nielsen var på dette tidspunkt snefoged for det indre Valby, og der var andre folk i Valby-Vigerslev området, der havde påtaget sig pligten som snefogeder.

Carlsberg havde pligten fra Pile Allé til Gammel Jernbanevej og kunne stille med ca. 100 mand. Von Halle fra Frederiksholm Teglværk var snefoged på Enghavevej til Gammel Køge Landevej, og han kunne også stille med et stort mandskab. Vognmand Iversen var snefoged på Gammel Køge Landevej fra Valby Station til Flaskekroen. Gårdejer Jens Christensen fra Skovbogård var snefoged fra Gåsebæksrenden ad Remisevej hen til Roskildevej og videre til Damhuskroen. Forpagter Clausen fra Store Vigerslevgård var snefoged i Vigerslev og havde stykket fra Roskildevej til Gammel Køge Landevej gennem Vigerslev By.

Efter et snefald fik Carlsbergfolkene og von Halle folkene hurtigt ryddet deres områder, da de havde meget mandskab, medens det knob mere med de snefogeder og deres folk, der arbejdede i yderområderne. Det kunne være et hårdt arbejde, hvis der et år kom store snemængder, og snefogederne ikke kunne skaffe folk til arbejdet.

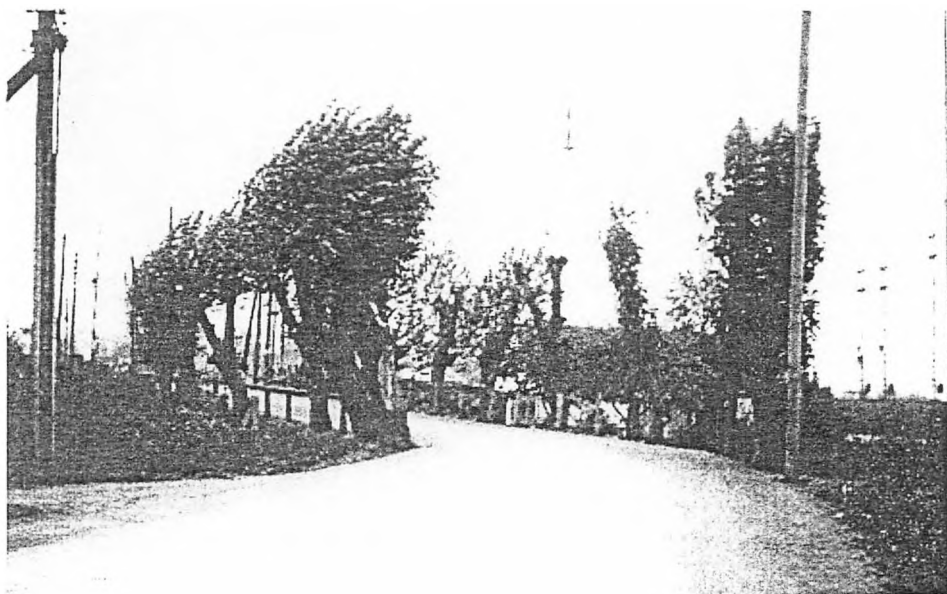
I Vigerslev området faldt der i Pasken 1905 så meget sne, at det lå højt over Vigerslevvej og jernbaneoverskæringen, og havde togstandsning til følge. I tre dage var alt lammet, og folk kunne ikke komme ud. Sneen lå meterhøj fra Roskildevej til Vigerslev By, og der blev sat stager ud, der skulle markere vejen. Forpagter Clausen fra Store Vigerslevgård, som var snefoged på vejen, havde ikke mandskab nok, så arbejdet lå stille. Der lød klager over disse

forhold, og Magistraten bestemte da, at Kommunen med Vej- og Kloakfolkene skulle overtage snekastningsarbejdet, men arbejdet blev ikke meget bedre af den grund. Først efter en del år, da der kom maskinkraft, blev rydningsforholdene bedre.

¹Vider er landsbyvedtægter eller bylove. Nedskrivning af vider begyndte i 1500-tallet og vedtoges af bymændene på deres gadestævner, og det blev stadfæstet af herremanden og derefter læst på tinge.

²Oldermand. Enhver landsby blev ledet af en oldermand. Valget af oldermand gik på omgang mellem bymændene. Det var et ret byrdefuldt hverv at være oldermand, og han fungerede derfor kun et år ad gangen.

Kilder: Poul Meyer - Danske Bylag 1949
Johan Hvidtfeldt - Håndbog f/Danmarks Lokallhistorikere 1956
Politimanden Høg Andersen - Små beretninger fra Valby og Vigerslev - utrykt.

Vigerslevvej ved Jernbaneoverskæringen og bonnene. 1935
Til højre: Bonnhuset. Her kunne suoen spærre trafikken.

Besøget i Den Gamle By i Århus

Af Kjeld W. Jeppesen

Den 19. juni 1999 rejste Valby Lokalhistoriske Selskab & Arkiv til Den Gamle By i Århus.

Arrangementet, som hovedsageligt var for pensionister, var indkaldt gennem Valbybladet, men tilslutningen var desværre ringe.

Prisen var kr. 350,-, der skulle dække togrejse og indgang til museet.

Vi havde en dejlig dag, hvor vi så de gamle huse og bygninger. Særlig den ny bygning "Møntmestergården" var interessant. Den har nemlig stået i København, men blev nedrevet i 1944, hvorefter den blev gentvunget.

Den medbragte frokost spiste vi i en rigtig gammel krohave.

Jeg har i sinde at gentage turen engang i år 2002 og vil selvfølgelig håbe, at vi bliver lidt flere til den tid, da vi helst skal være 10 personer for at få rabat.

Et velfortjent hvil ved Simonsens Have i Den Gamle By i Århus.

Hvor stopper bussen?

Oplevelser med de offentlige transportmidler i 1950'erne
Af Merete Carstens

Jeg var knap 8 år, da jeg i februar 1952 med min far og mor og lillebror flyttede til Valby. Nåh by... det var nu så meget sagt, - det var ude på landet. Nogle få 3 etagers huse, - og i nogen afstand villaer og bungalows. Ellers var der haveforeningshuse, barakhuse, vognpark og et par bondegårde. Marker og grøftekanter. Et paradis.

Og det tog lang tid at komme derud. Først med sporvogn til Toftegårds Plads, og så med en bus. Linje 36. En ringlinje. Vigerslev Ringlinje hed den. Det betød, at den startede og endte det samme sted. Men det betød også, at den kørte en ordentlig omvej. Den ene vej kørte den ad Vigerslev Allé og Lykkebovej til Vigerslevvej og videre. Det skete ofte, at bussen måtte holde og vente ved jernbaneoverskæringen i Trekronergade, mens bommanden sænkede og hævede bommene ved at dreje på et håndsving. Bussen hørte til Københavns Sporveje og havde den karakteristiske gule busfarve.

Mine forældre, som indtil da ikke havde haft længere transporttid til arbejdet end 10 minutter med sporvognen, var temmelig irriterede over den langsomme bus. Men så opdagede de Hvidovre Rutebiler. De var røde med grønt tag og kørte direkte fra Toftegårds Plads ad Gl. Køge Landevej. 2-3 minutter så var vi fremme. Det var da en forbedring. Desværre skulle man betale igen, men man kunne få børnebilletter. Sådant kostede 20 øre. Linje 132 var også en ringlinje. Den ene vej kørte man som sagt ad Gl. Køge Landevej, - den anden ad Vigerslev Allé ud til Hvidovrevej. Det gjaldt om at komme med den rigtige bus, - de holdt begge to på Sibbernsvej, og kørte næsten samtidig, men det var den, der holdt forrest, vi skulle med.

En tredje slags busser kørte forbi vores vinduer på Gl. Køge Landevej, eller Køgevej, som vi kaldte den, - det var DSB-busserne. De var røde, men faconerne på de busser var meget forskellige. Jeg husker en ledbus, hvor førerhuset var anbragt for sig selv, og drejede for resten af bussen. Den kaldte vi "Ormen" - og en "Dobbeltdækker", dvs. en bus i to etager. At prøve den var mit store ønske i mange år, men det blev aldrig til noget, for DSB-busserne, der kørte fra Valby Station, måtte ikke sætte folk af før Avedøre. Der forelå en aftale om hvilke busser, der betjente hvilke områder. At det også gjaldt Hvidovre Rutebiler, blev jeg først klar over nogle år senere, men som sagt - hele familien var gået over til Hvidovre Rutebiler.

Valby Station med de røde busser (postkort)

Som 11-12-årig begyndte jeg at være babysitter hos folk. I begyndelsen dog mest hos mine forældres bekendte, der havde mindre børn. Jeg skulle være i Bærhaven klokken 18, så jeg havde masser af tid til at gå på biblioteket. Det lå også dengang i Skolegade og var det eneste, der var i Valby. I god tid forlod jeg biblioteket, gik hen til bussen, - og gik op i den forreste. Usædvanligt nok holdt der kun én bus, men somme tider kunne den anden være forsinket, så jeg spekulerede ikke mere over det. Bussen begyndte at køre, og til min skræk drejede den ned ad Vigerslev Allé. Omgående ringede jeg på klokken for at blive sat af ved første stoppested, så jeg kunne komme med den rigtige bus. Det første stoppested - det kørte vi forbi. - Ved

det næste stoppested standsede vi, - men selv om jeg ringede og ringede på klokken, blev døren ikke lukket op. Da bussen satte i gang igen, brød jeg sammen i gråd. Nogle af de andre passagerer fortalte mig, at jeg ikke kunne komme af, før vi var i Hvidovre. "Jamen, jeg skal til Køgevej", hulkede jeg. "Vi kommer også hen til Køgevej", var der en, der svarede. "Jamen, jeg skal være der klokken seks"!!!

En venlig mand fortalte mig, at jeg kunne stå af lige efter, at vi havde passeret Vigerslevvej, og tage linje 36, så skulle jeg nok kunne nå det. Jeg takkede ham og stod af. Hvad jeg ikke havde fortalt var, at jeg ikke havde penge nok til linje 36, som var dyrere end 132. Så jeg løb - og der var langt. Da jeg 5 minutter over seks ringede på døren, ventede jeg en bebrejdelse over at være kommet for sent, men de så bare ud som om, de var glade for, at jeg var kommet. De viste mig til rette, og så gik de. Det var meget sent, da de kom tilbage. Jeg var faldet i søvn og var derfor glad for at manden i huset kørte mig hjem.... i bil? Nej da, jeg sad bag på hans knallert!!!

Linie 132 på Toftegårds Plads (org. Sporvogns hist. selskab)

Et gammelt hus i Vigerslev Landsby - og en skudepisode i huset.

Af Valentin Nielsen

I Vigerslev Landsby er alle gårdene forlængt revet ned, men af de oprindelige huse er der endnu 3 tilbage, som man med nogen sikkerhed kan føre tilbage til før 1820. De 2 huse ligger i Vigerslevstræde nr. 15 og 26, og det tredje hus ligger på Højsagervej, eller som det hed før: Vigerslev Gade, ved den gamle kirkesti. Disse 3 huse må være bygget kort før 1820, da de er med på kartograf Undsgaard's kort fra 1820. Alle disse 3 huse er ændret meget ved til- og ombygning gennem årene.

Det hus, der her skrives om, ligger på Højsagervej og har matr. 20 af Vigerslev By. Huset er oprindeligt et fæstehus på fæstegrund, men fik status som selveje 15. januar 1851. Den sidste fæster og første ejer, var en mand ved navn Carl Kønig, og derfor hed huset i landsbyen mange år efter hans død i 1853, "Kønigs hus".

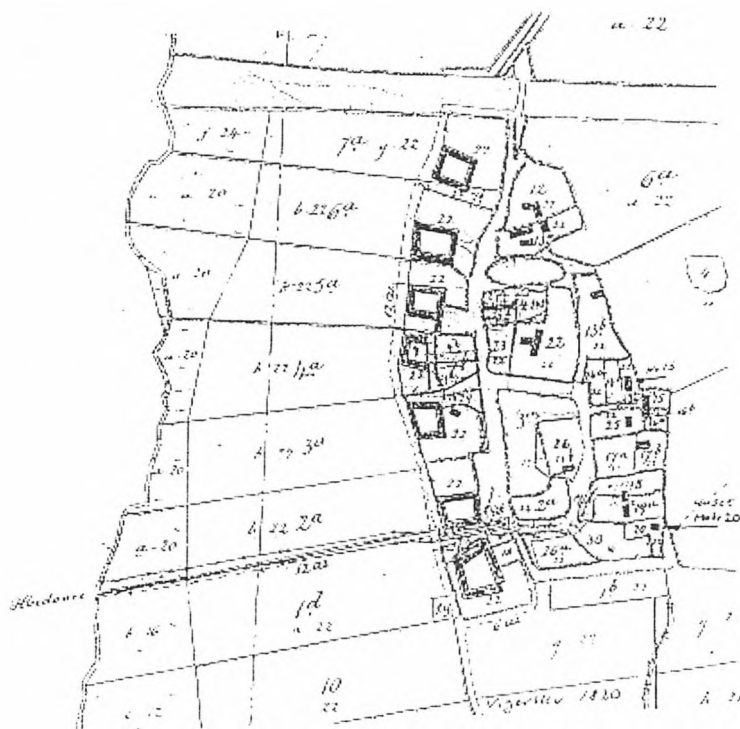
Fra 1853 til 1871 havde huset 4 forskellige ejere, og nogle af ejerne lejede huset ud uden selv at bo i huset. Den 13. januar 1871 gik huset på tvangsauktion, og der blev skrevet skøder på huset til arbejdsmand Hans Christensen (1822-1906), der overtog huset med et bud på 1.100 Rdl.

Huset på Vigerslev Gade, nu Højsagervej. Efter maleri af H. Frank 1919.

Hans Christensen havde været med i krigen 1848, og til de gæster, der kom på besøg i huset, fortalte han gerne om sine oplevelser fra krigen. "En dag i 1903 besøgte jeg Hans Christensen og hans kone, Magdalene Christensen (1821-1905) i deres hus i Vigerslev Gade", skriver politimanden i Vigerslev, Høg-Andersen, "og jeg kunne se, der var sket et uheld med en rude. Hans Christensen fortalte mig, at han vågnede i nat ved nogen støj, så mod vinduet og syntes, der stod en mand udenfor vinduet og kiggede ind. Jeg tog min gamle muskedonner, som altid er ladt, ned fra loftbjælken og råbte manden an, da han kunne være en tyv. Der blev ikke svaret, og jeg lagde an og skød. Det, jeg havde antaget, var et menneskehoved, var en af Magdalenes blomster, og både urtepotte med blomst og rude gik i stykker, da jeg skød. Jeg blev skældt godt ud af Magdalene, da hun så blomsten og ruden, der manglede".

Kilde: "Vigerslev, Landsbyen ved Harrestrupåen" af Oline og Oscar Udsholt (Hansens Forlag 1990).
Folketællingen 1901
Høg-Andersens skrift - utrykt.

Lidt om Lyshøjgårds historie

Af Hans-Otto Lindgreen

I den netop udkomne bog af Bent Jørgensen om Storbyens stednavne fra Gyldendals Forlag fortælles om Lyshøjgårdsvej, at den fik sit navn i 1923 efter gården Lyshøj. Inden da havde den bare været en markvej til gården og senere til Carl Langesvej.

Lyshøjgård lå oprindeligt som den sydligste af de tre gårde øst for Tingstedet. De to andre var Bechersgård og Rosengården. De havde dog ikke oprindeligt navne, men var i de offentlige dokumenter benævnt henholdsvis går nr. 4, nr. 5 og nr. 6. Landsbyen havde på den tid 13 gårde.

Lyshøjgård, altså gård nr. 6, blev efter landboreformen og udskiftningen i 1783 (hvor gårdene fik deres jorder samlet) ifølge den nye matrikulering, til matr. nr. 8. Det matrikelnummer, der blev tildelt arealerne i 1783, er bibeholdt til den dag i dag.

Gården nedbrændte 22. december 1839 og blev derefter udflyttet til sin jord syd for den nuværende Toftebakkevej. Men i 1880 skete ulykken igen. Gården, der lykkeligt havde undgået den store brand i 1865, der lagde store dele af Valby i akse, måtte igen høre den røde hane gale over ejendommen, og den nedbrændte endnu engang. Vi er dog så heldige, at vi har en beskrivelse både af gården ved Tingstedet og af den "nye" ude på marken, via de gamle taksationer til brandforsikringen.

Brand Taxation, Aar 1793

Jens Stephensens, nu unge Hans Andersens Gaard, som under Matricul No. 6 staaer for Hartkorn 6 Tønder, 2 Skiepper, 2 Fierdingkar, 1 Albun.

Eyeren foreviiste et Brand Tingsvidne af 22' Juli, 1771, hvorefter denne Gaards Bygning forhen har været forsikret i Kiøbstædernes Brand Casse for 1500 Rð.

- a) Én Stuebygning til Nord, 10 Fag* lang, 3 Fag dyb, én Etage høj, Eegeunder- og Fyrrevertømmer, med klinede Vægge og Straaetag, Loft over 8 Fag, som er indrettet med en Indgang, af en Forstue til en Dagligstue, som er betrukken med Spaanmaater, Loft og Vindues Karme malet med Olie Farve og Hollandske Dørre, derved en Stue, malet med Olie Farve paa Loft og Vindues Karme, derved et Spise Kammer, og en Øll Kielder, og et Kiøkken med aaben Skorsteen.

Disse 8 Fag vurderes a Faget 45 Rð., er
og et Sviinehuus, vurderes a Faget 35 Rð., er

360

70

b) En Bygning til Øster, 14 Fag lang, 5 Fag dyb, Fyrreundertømmer med klinede Vægge og Straaetag, indrettet til et Tørvehuus, in Indkiørsels Port, en Høelade, et Sandhuue, en Tærskeloe og Lade, vurderes a Faget 20 Rd., er	280
c) Sonden for Gaarden er en Sidebygning, 17 Fag lang, 3 Fag dyb, Eegeunder- og Fyrrevertømmer, med klinede Vægge og Straaetag, indrettet til Vogn Remisse, Høsehhuus, Tærskeloe, Lade Huggehhuus, Karle Kamme, mod Loft over 2 Fag, Skiæreloe, nok en Skiæreloe og en Koestald til 14 Køer, med behørige Spiltouge og Krybber, vurderes a Faget 20 Rd., er	340
d) Vesten for Gaarden er en Sidebygning, 12 Fag lang, 3 Fag dyb, Eegeundertømmer og Fyrrevertømmer, med klinede Vægge og Straaetag, indrettet til et Bryggershuus paa 2 Fag med Loft, samt et Material Kammer, vurderes a Faget 30 Rd., er	60
og de 10 Fag uden Loft indrettet til Indkiørsels Port, Tærskeloe, en Lade, Et Avnehhuus, en Tærskeloe, Lade og en Hestestald til 6 Heste med behørige Spiltouge og Krybber, vurderes a Faget 20 Rd., er	200
e) I Gaarden en Sviine Fængel, af Tømmer og Brædder, vurderes for	34
f) En Brønd i Gaarden af Tømmer og Brædder, med Karm og Vippe vurderes for	30
g) Østen for Gaarden er en Hauge indhegnet med 10 Fag Stakitværk, vurderes a Faget 1 Rd., er	10
h) og derved 3 Fag Plankeværk, én ditto Port og en Laage i Plankeværket, vurderes af Faget 2 Rd., er	6
i) I Bryggerhuuset befandtes en indmuuret Kober Brygger Kiedel paa 1½ Tønde, vurderes for	30
i Stuen en Jern Bielægger Kakkeloven	1400

Siges Et Tusinde og Fiire Hundrede Rigsdaler.

*Fag: i længderetningen inddeles et bindingsværkshus i fag. Ved fag forstås partiet mellem to nabostolper, med tilhørende bjælker.

Kort med Lyshøjgårds jord

Brand Taxation 23-11-1840

Aar 1840, den 23' November, ifølge Begjæring, er af os undertegnede Branddirektør og d'hr Taxationsmænd, Tømremester Walther og den fungerende, Muremester J.P. Harup, begge af Lyngby, foretaget følgende Taxation til Brandforsikring, nemlig:

Hvidovre Sogn, Valdby By.

Mads Nielsen, forhen stud.philos. Lunds Sted, efter Ilden 22' til 23' December, 1839, igjen fuldkommen og tildeels paa Marken opbyggede Gaard, som tilforn var forsikret ved Hoved Nr. 33, Bie Nr. 14, Litr.

a) En Stuebygning med Enderne til Syd og Nord, grundmuret til alle Sider, Tækket med Straae, deelt i 17 Bjælkefag, hvoraf de 12 Fag med Bræddeloft, er indrettet med en Indgang til en Forstue hvorved 5 forskellige Værelser med Brædegulv og én Bilæggervogn, et Køkken med Skorsten og to indmurede Kobber Kedler, den ene 1½ og den anden ½ Tde stor, samt et Pige- og et Malkekammer, alt med Steengulv. Overalt engel-

ske Vinduer, Fyldnings- og glatte Døre, tildeels gibsede og
og tildeels kalkede Vægge, samt Træværket malet med Olie-
farve. De øvrige 5 Fag uden Loft som ere til Stald med Tilbehør
for 14 Kreaturer samt Gjennemkørsel med Port, vurderet til

Rbd. Sølv 2040

b) en østre Bygning, 17 Fag lang, 4 Fag dyb, af Blandingstømmer,
Leervægge og Straactag, indrettet til 3 Sædelader, Gjennem-
kørsel med Port, Karlekammer og Tærskeloer, vurderet til

Rbd. Sølv 680

c) en nordre Bygning, 10 Fag lang, 4 Fag dyb, af fornævnte
Bygningsmaade, indrettet til Tærskeloc og Lade, Tørve- og
Høsehuus samt Vognskuur med Porte, vurderet til

Rbd. Sølv 400

d) en søndre Bygning, 10 Fag lang, 4 Fag dyb, af fornævnte
Bygningsmaade, indrettet til 3 Stalde med Tilbehør for 22
Kreaturer, samt Skjærelø og Maskehuus, vurderet til

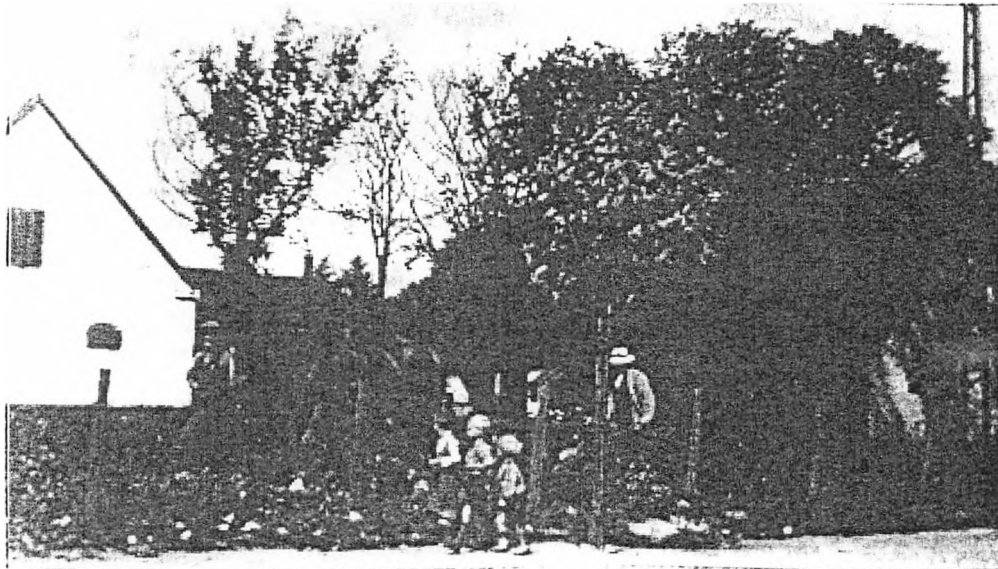
Rbd. Sølv 500

e) en Tømmersat Brønd, hvori en Opstander med Jernpumpe-
redskab og Plankedæksel, vurderet til

Rbd Sølv 40

I alt

Rbd. Sølv 3660

Lyshøjgård 1936 - endnu dyrkes jorden

Efter branden i 1880 bliver gården endnu engang flyttet og genopbygget lidt sydligere på sine jorder, nemligovre på den anden side af den gamle jernbane, som i 1847 skar gennem ejendommens arealer. Flytningen er givet sket, fordi der på dette tidspunkt var tanker fremme om at foretage en omlægning, således at jernbanen igen skulle benytte sit gamle sporareal.

Lyshøjgårds jorder strakte sig fra lidt nord for banen til lidt syd for den nuværende godsbane (se kortet). Desuden havde gården et stykke af Valby Mose samt et stykke strandeng.

POLITIKEN

Gammel Gaard forsvinder

„Lyshøjgaard“ i Valby skal nedrives, for at man kan opføre et Bollgkompleks med 200 Lejligheder paa Grunden.

Endnu ligger der i Københavns Ud- kant adskillige gamle Gaarde, der er blevet glemt, mens Storbyen er vokset op omkring dem, men deres Antal formindskes stadigvæk, fordi Ejendomsskatterne efterhaanden gør det kostbart at have ledige Grunde liggende urentabelt hen. Nu forsvinder „Lyshøjgaard“ ved Vigerslevallé. Ingeniør V. Henckel har købt den og er

ner allerede i Gang med at forberede et stort Kompleks paa 21 Opgange. „Lyshøjgaard“ blev i sin Tid købt af F. L. Smidth & Co., der vist oprindejlig havde Planer om at anlægge et Teglværk paa dette Sted, men senere blev det meste af Jorden Inddraget til Firmacts Fabrik for Cementmaskiner, og Resten har man saa solgt fra til det kommende Byggeforetagende.

Udclip 28. november 1937

I 1898 køber F.L. Smidth Valby Maskinfabrik gården med besætning, inventar samt det samlede jordareal 253.736 m² for 140.000. På noget af jorden anlægges maskinfabrikken, men da F.L. Smidth ikke finder anvendelse for hele arealet, fortsætter gårdens tidligere ejer med dyrkningen af den resterende jord, nu som forpagter.

Dette fortsætter indtil gårdens endelige nedrivning i 1937. I årene op til 1937 blev arealet naturligvis indskrænket ved F.L. Smidths brug af jorden og ved frasalg, men endnu i 1936 var der en lille besætning på gården, og mange Valbyborgere husker endnu, hvordan de i deres barndom hentede frisk mælk i små mælkespande på Lyshøjgård. Noget af mælken stammede fra gårdens egen besætning, men der blev også indkøbt mælk fra fjernere liggende gårde til videresalg.

Efter nedrivningen blev der opført boligblokke på grunden. Inden da var der allerede blevet bygget på begge sider af den gamle gard.

Navnet "Lyshøjgård" er sikkert først opstået efter udflytningen i 1839, hvor den da kan have taget navn efter den høj "Liugse Hoy" - muligvis en gammel bavneshøj - hvor man i gammel tid brugte at tænde advarselsblus. Højen lå på den sydlige side af gårdens jord tæt på Gl. Køge Landevej. Navnet "Lyshøj" optræder første gang i 1682.

Lyshøjgård ca. 1930

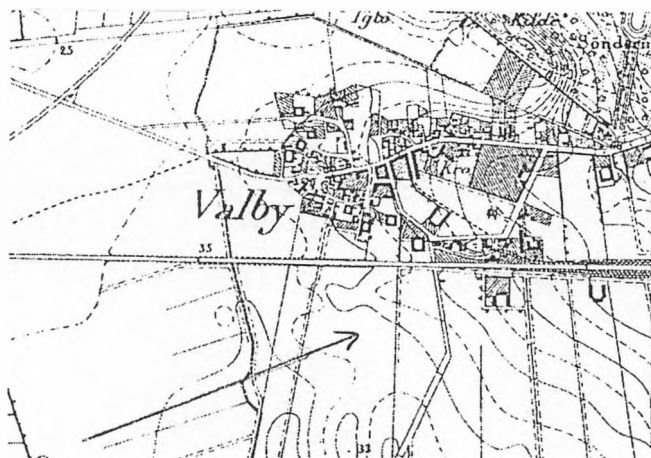
Den sydlige bydel af Valby - kvarteret fra banegraven og syd på.

Af Kjeld W. Jeppesen

For ca. 135 år siden var der ikke bebyggelse syd for banelegemet, men branden i 1865 gjorde, at nogle gårde flyttede væk fra landsbyen omkring Tingstedet.

Alle gårde i Valby havde efter udskiftningen i 1783 deres jorde liggende på en stribe ned ad Valby Bakke begyndende med Bakkegården på toppen, hvor Carlsberg senere blev grundlagt. Carl Aller købte i 1900 den udflyttede Valbygård, beliggende syd for banegraven. Her anvendte han de gamle gårdlænger til trykkeri, indtil hovedbygningen stod færdig i 1912. Herefter opstod de første villaer i området omkring nuværende Valbygårdsvej og Kjeldgårdsvej, som i øvrigt er opkaldt efter Kjeldsgården, på hvilke jorder der i dag ligger villakvartererne på Bjørnsonsvej og Strindbergsvej.

Trekronergade blev anlagt på Vingårdens jorde. Gaden har dog fået navnet efter bryggeriet "Trekroner", hvis bygning stadig ligger her idag. Man må forestille sig, at det var markvej, der førte til de enkelte gårdes jord. Den oprindelige Køge Landevej udgik gennem mange hundrede år fra Valby Tingsted, men blev ved omlægningen af Roskilde Landevej i 1776 flyttet udenfor landsbyen og fik forløb af den nuværende Gl. Jernbanevej, men da banen kom, måtte vejen ændre forløb igen. Således kom den til at løbe langs banegraven, og ud til Køgevejsbroen (nuværende Toftegårds Allé). Navnet Toftegårds Allé kom først i dette århundrede. Man kan ved selvsyn se knækket ved Hønsbroen, hvor vejen flugter med Rasmus Rask Vej.

Kort 1880

En af de første virksomheder i Valby grundlagdes ved Køgevejen, nemlig en lak- og farvefabrik samt en kulsyrefabrik (det nuværende Medborgerhus).

Det endelige gennembrud kom i 1901, da Valby blev indlemmet i Københavns Kommune. Kvarteret mellem Trekroner-gade og Køgevejen blev udlagt til industriområde, og forskellige virksomhederne fandt her et areal til at anlægge deres fabrikker på.

2 Byggeforeninger er også opstået her, nemlig Kløverblad og Venners Hjem. Det er tydeligt, at Venners Hjem er bygget i tiden, hvor Valby tilhørte Hvidovre Sogn, idet at husene har matrikel nr. efter en gård i Valby - Vingården.

Kløverblad og kvarteret ved Bjørnsonsvej har fortløbende numre og kom altså efter indlemmelsen i København.

Trekronergade (postkort ca. 1905-06)

I TYGT OG TØNT

LYRIGSKE DIKTE

AF

JÆNS BALLERØD

VALBY

WOELS FORLAG (CAI M. WOEL)
KØBENHAVN 1929.

En glemt Valby digter

Af Hans-Otto Lindgreen

Digteren og overpakkemester Albert Emil Schmidt Henriksen (1883-1959) boede en årrække i Valby og Omegns Byggeforening. Han var ansat ved postvæsnet, men var i sin fritid en flittig bidragsyder til en række lokalblade og fagblade, men først og fremmest til Valby Avis fra 1911 og frem. Han var også redaktør af samme i en kort tid.

Desuden skrev han til National Tidende - Ålborg Amts Tidende - Vanløse Avis - Posthornet - Folkebladet for Valby og Omegn - Vesterbrobladet med flere. Han udgav 3 digtsamlinger, og fra den ene giver vi her en lille prøve. Den blev udgivet under pseudonym. Schmidt Henriksen skrev i samme stil som P. Sørensen Fugholm.

Oh! Valby!
(Egen Melodi.)

Et.

Oh Valby med din Poesi
og Dine Kvinder skære
og denne lange Gade som
ved Foraarstid faar Tjære.
Jeg vil nu synke til din Pris
en Sang med Hvid og Finter:
„Aah! Gade, sæt Mosek til den“,
saa gaar det nok gelinter.

To,

Hr. Korups Have ligger fin
i Vaarens milde Brise,
der kan Du spise Frokost din
med Reje og Raddisse.
Hør Søndermarkens nøjse Sus
og Kragens Vingebasken
og Sodavannens milde Brus,
naar den forlader Flasken.

Tre:

Jeg elsker Valby, oh saa højt
med Rød- og Hvideovre
og Valbybakens stejle Skrænt,
som innder mig om Dovre.
Her er jeg føt til Løst og Vê
i længst forfløjne Dage, —
at skrive mere nu om, dé
dé kan den igge tage.

Afsked med Jæmmet.

(Skræven i Anledning af min Avrejse
til Amerika.)

Nu vil i Danmark ej mer jeg stande,
nu rejser jeg til di fremde Lande,
Farvel, jeg siger til alle Svingerne,
for nu skal Ballerød ha Luft i Vingerne.

Farvel til Glæden, jeg fandt hos Skatten.
Farvel til Sorgen fra Linie atten.
Farvel til Længgade, du med Hullerne,
nu har jeg Rygsækken spænt paa Skulderne.

Farvel til Moder, farvel til Fadder.
Farvel til Valby med Støv og Pladder.
Farvel til Søndermarkens Sus i Lindene.
Snart Ballerød er blant di forsvindende.

Thi hastigt jeg nu mod Havnen stejler,
og snart paa Bølgerne hist jeg sejler.
Farvel jeg siger til alle Danerne.
Jeg lanner snart hos Amerikanerne.

Valbys Gadekær

Af Kuno Malinowski

I forrige århundrede havde Valby flere gadekær, et aflagt i kanten af Annexstræde og et andet ved østenden af det nuværende Asta Nielsen Stræde. Men det centrale kær, hvor man samledes til formel drøftelse af landsbyens anliggender eller sås til en privat snak efter dagens arbejde, fandtes på arealet, som nu er kendt som Gadekærsgrunden.

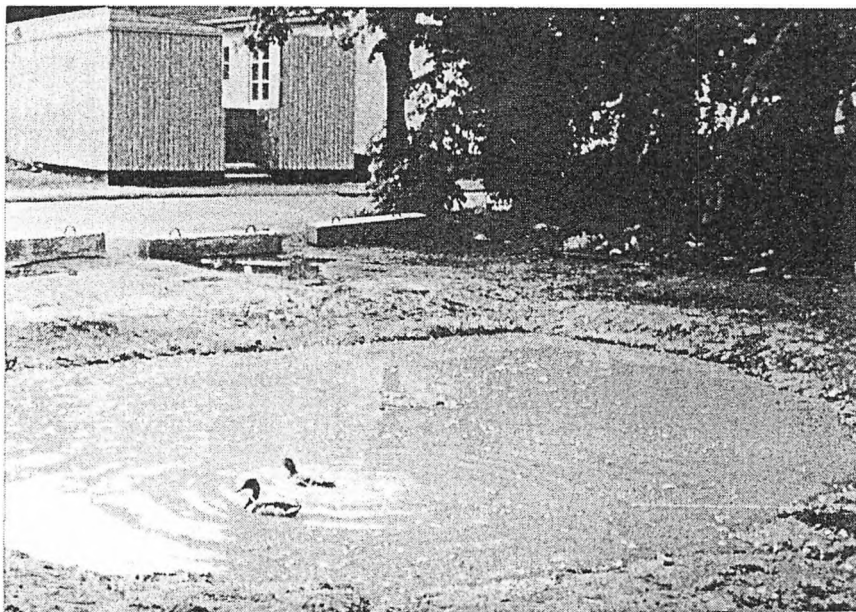
Selve kæret kan ses genetableret i en spillefilm fra krigsårene, med svaner og ænder i. Som baggrundskulisse, meget idyllisk: "Garverens Hus" i det nordøstlige hjørne af grunden, altså på hjørnet af Sylviavej og Gadekærvej. Bortset fra nogle skure o.l. var det den eneste bygning, der har fandtes på grunden. Mange håbede på husets restaurering, men kommunen lod det forfalde, og en morgen i 1980'erne blev det nedrevet, nøjagtigt som det få år tidligere var gået med bondehuset nogle få meter længere nordpå, i hvilket Storm Petersen blev født og tilbragte sin første tid. Kærgrunden begrænses i syd af en lille vej, som løber øst-vest bag husene i Valby Langgade og deres bagbygninger. Den er bemærkelsesværdig, dels ved ikke at have noget officielt navn endnu, dels ved at den - bortset fra Valby Langgade (tidl. Roskildevej) - er den ældste gade i Valby, iflg. afdøde A. Steen Jensen, sandsynligvis fra vikingetiden.

"Lossepladsen" ved Sylviavej og Gadekærvej (1991)

I begyndelsen af 1990'erne klagede beboere i etageejendommene på stedet over nu i en længere årrække at have set ned på en grund, der lå hen som uofficiel losseplads med et kær, som gennem tiden var blevet til en mudderpøl fuld af gamle bildæk og andet affald. Så besluttede nogle Valbyborgere, dels rent lokale beboere, dels medlemmer af partiet De Grønne, heriblandt undertegnede, at tage sagen i egen hånd og sætte en udvikling i gang. Vi greb til spaden og genetablerede kæret, som viste sig ikke at være ret dybt, kun en 30-40 cm, men med en elastisk bund af blåler, der ifølge fagfolk viste, at der var en kilde på stedet. Det var der tydeligt nok - snart stod vandet op til randen, og hvilket vand: Forbipasserende stod på op til halvtreds meters afstand og indsnusede duften!

Folk havde med stigende interesse fulgt arbejdet, og her bør fastholdes et par typiske reaktioner. En pensionist med to stokke råbte til os: "Jeg er for gammel til at hjælpe jer, men skynd jer, inden kommunen kommer"! En anden gav os en halvtredskroneseddel til at dække eventuelle udgifter - der skulle jo bl.a. købes græsfrø til pladsen. En ung mor sagde: "Godt, at I gør det - for hvorfor må vi aldrig vise vore børn noget, som er oprindeligt og naturligt"? Et andepar, som hvert forår opsøger stedet for at se, om der er vand nok til at svømme lidt rundt i, havde utålmodigt trippet rundt og iagttaget arbejdet, og styrtede sig så ud i det færdige kær.

Et andepar nyder det genopståede gadekær (1991)

Undertiden dukkede en fuld mand op på Gadekærvej og truede vildt med begge næver under vores arbejde og råbte bl.a.: "Jeg skal få nogle til at ødelægge alt, hvad I har lavet"! Det viste sig, at han var ansat ved kommunen og følte det som en majestætsfornærmelse, at sagen ikke var gået ad de officielle kanaler, dvs. over hans skrivebord. Ud på sommeren 1991 begyndte pladsen omkring kæret for alvor at se pæn ud, efterhånden som græsset blev højere og tættere. Men samtidig begyndte de fire-fem "Skinheads", som findes i denne del af Valby at smide affald, gamle døre osv. i kæret, når vi ikke var der. Vi konstaterede det uden at gøre noget, for vi vidste, hvad Vallbys borgere ville mene om dem og deres gøremål.

Oprydning omkring det nye gadekær (sommeren 1991)

Under hele arbejdet havde vi som initiativtagere holdt vedk. borgmester underrettet, men uden at der blev reageret på henvendelserne. Vi havde også samlet hundredevis af underskrifter til fordel for kæret, men holdt så op med det, da alle, som vi henvendte os til, på nær tre, skrev under. Ud på efteråret skrev vi et brev til rådhuset om evt. at få fjernet noget byggeaffald fra pladsen, da det benyttedes af nævnte elementer til deres mærkelige sabotage. En dag, da vi ikke var på stedet, og der således var frit spil, kom reaktionen i form af en kommunal opfyldning af kæret og fjernelse af

græsset, så grunden kom til at henligge lige så trøstesløs som tidligere. Underskrifterne var forlængst afleveret til rådhuset, og nu anmodede vi om foretræde for borgerrepræsentationen for at forelægge sagen som helhed. Det bevilgedes, og vi medbragte billeder af stedet og kærrets nøjagtige beliggenhed. En af de tilstedeværende embedsmænd optrådte meget hadefuldt ved mødet. Han var ikke identisk med nævnte fulderik, men alt tydede på, at han var med i sammensværgelsen, ligesom det syntes at fremgå, at både alliancen med de lokale "skinheads" og ødelæggelsen af kærgrunden er foregået bag borgerrepræsentationens ryg.

I fortiden må kæret nok have været fyldt mere eller mindre op fra kommunalt hold, og ved hver opfyldning ses det, at naboejendommenes kældre oversvømmes, så beboerne finder deres ejendele i 10-15 cm vand. Som kæret henligger nu, røbes kilden kun af en ring af pytter uden om stedet, hovedsageligt på særlig fugtige årstider.

Et københavnsk entreprenørfirma, som er specialiseret i stengærder, har tilbudt at levere stensætning i kærrets kant samt at udføre arbejdet - begge dele gratis! Det er nu op til bydelrådet som ny myndighed at redde kæret - og pladsen som helhed - og skabe den gode plet af grøn natur, som det så let kan blive, omgivet på øst- og sydsiden af traditionelle, ældre Valby-huse.

BØGER OM VALBY

fra VALBY LOKALHISTORISKE SELSKAB & ARKIV

“Glimt af Valby”

af Arne Steen Jensen.

Pris kr. 130,-

“Vigerslev - landsbyen ved Harrestrupåen”

af Oline og Oscar Udsholt

Pris kr. 70,-

“Valby - Nabo til Kongens København”

af Karl Erik Frandsen

Pris kr. 65,-

“F.N. Pedersen - en tur gennem mit barndoms Valby 1880”

Pris kr. 68,-

“Der var engang et Valby” af Peter Tiemroth

Pris kr. 75,-

“Da den røde hane galed” (Valby brande 1865)

af Oline Udsholt

Pris kr. 75,-

“Fra kornmark til byggeforening

Valby og Omegns Byggeforening 1898-1998”

af Hans-Otto Lindgreen

Pris kr. 150,-

“Kjøbenhavns Bryghus og Bryggeriet Phønix i Valby”

af Poul Sørensen

Pris kr. 45,-

Gamle Valby postkort serie 2 og 3

10 postkort pr. sæt

Pris kr. 25,- pr. sæt

Bøgerne kan købes i Arkivet på Mosedalvej 1
Åbent hver lørdag kl. 11.00-14.00
eller hos Karl Nielsens Boghandel, Toftegårds Allé

ISSN Nr. 1397-6575